

U borbi protiv fašističke Italije, koja je poduzela najasuljnije mјere, da uništi naš narod u Julijskoj Krajini, štampa je sigurno najjače sredstvo. Treba svjeti da zna za nepravde, koje Italija čini jednom narodu, ako želimo da ustane protiv tih nepravda, a to će svjet dozvati samo preko dobre štampe

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

EVROPA I MI

Središte našega zanimanja jest i ostatak pitanje naših ljudi pod Italijom. I unaprijed, kao i dosada, mi ćemo voditi računa o svemu što je u uskoj vezi s životom našega tamošnjeg naroda. Kao dijelovi, silom ogranjeni od živoga narodnog organizma, mi smo se sklonili izvan granica svoje uže domovine sa misijom koju nam određuju dogadjaji i koju mi rado prihvatamo: da dižemo glas protesta, koji je s one strane granica silom zatomišljan. Znamo, da smo mi u prvom redu zvani, da pred svijetom ukazujemo na nepravde fašističke Italije, da razgoljavamo sve što bi se moglo zatajiti ili prekrili staničom laži. Svijseni smo, da smo se odijelili od svakodnevnoga života naše narodne jezgre samo zato, da imade nekoga, koji se sklonio pred uništavajućim bijesom fašizma da sačuva ideal ljudske slobode, zahtijev za političkom i socijalnom pravdom, koja je nestala u našoj zemlji za 600.000 naroda.

Iz današnje sudbine tih 600.000 Jugoslovena pod Italijom svjesno stvaramo problem i unosimo ga u sklop ostalih evropskih problema obraćajući se onoj javnosti koja nije zahvaćena švenskom manjom, već teži za pravednijim stanjem u svijetu. Ovu ulogu nećemo prestati izvršavati dok bude i jednoga od nas, jer došće postojati svijet i bit će netko koji će govoriti za one, kojima moraju usta bili zatvorena. I zato pažljivo hvatali svojim ušima svaki glas, koji preko granice do nas prhne.

Pažnja naša usredotočena je na priliku u Italiji, a specijalno u Julijskoj Krajini. Ono, što se tamo dešava s našim narodom, nas se tiče u prvoj redu. To dakako nipošto ne znači, da moramo prema svim ostatim dogadjajima u svijetu biti ravnodušni. Dogadjaji niži se jednici za drugima u svezi i medjusobnoj ovisnosti. Ni naše pitanje nije neka usamljena pojava na svijetu. Nakon što je već u nekoliko navrata u ovom listu upozorenje na to, kako je svojevremeno suvremenju, Tršću i Gorice zavisila od opteg položja Evrope, nije potrebno da se to još jednom posebno istakne. Istina je medjutim, da nakon toga evropski dogodjaji nisu, možemo reći, nimalo utjecali na talijansku politiku prema narodnim manjinama. Italija je, koristeći se povlasticom, da o postupku s manjinama ne polaze nikaome računa, stalno sve više ugnjetavala naš narod oduzimajući mu postepeno jedno po drugo, dok ga nije končano potpuno obespravila. Kako i s nama tako se dogodilo i s Nijemcima u Južnom Tirolu. Pred dvije godine bili su se oni uzalud ponadili, da će pregoravanja Mussoliniu i tadašnjem njemackom kancelaru Brüningu doprinesti klogod poboljšanju njihova položaja. Italija je postupala i postupala samovoljno izazivajući time samu savjest neslužbenih Evrope. Ona službena Evropa izbjegava da se zauzimlje za narodne manjine, koje se nalaze u granicama velikih država i intervencija samo kada se radi o malim državama, koje su se obvezale na poštivanje prava prijateljaka drugih narodnosti. To medjutim ne znači da problem narodnih manjina nije od osobite važnosti. Službena Evropa sakrivena iza juridičkih formula samo se uklanja od vremena do vremena jednom pitanju upravo zbog njegove delikatnosti. Ali problem postaje iz dana u dan težim, pa činilo se i paradoksnog, postaje takvim u prvoj redu zato što ga se silom eliminira iz okvira ostalih evropskih problema. Narodne manjine jesu danas bolest na životu evropskog organizma. Što se bolest više zanemaruje to postaje ona opasnija. Ukloniti je na taj način da se narodne manjine jednostavno izbrišu, da im ni traga ne ostane, nije ni razborito, a još manje moguće. U ovim posljednjim godinama mnoge narodne manjine, kao i naša, izgubile su sve što su stvorile na političkom, kulturnom i socijalnom polju, ali u svojoj elementarnoj prirodnoj snazi one postoje još uvijek neoskrnjene i postojat će, jer one ne mogu tako olakso nestati nekome za volju, pa oborila se na njih i liktorska sjekira u ruci crne košulje. Dok se ne promijeni današnje stanje, postojat će problem narodnih manjina, koji sam za sebe djeluje kao opomena. Bez dubokog zahvata u rješavanje položaja narodnih manjina ne može biti govor o nekom srednjenu u Evropi. Zato je pitanje narodnih manjina bilo aktuelno i takvo će u ovalcima prilikama i nadalje ostati.

Imajući sve to na umu, ne ćemo moći reći da nije za nas od interesa da imamo uvid u opći položaj i da pratimo razvitak evropskih dogadjaja. Ovo ne može značiti da u promatranju našega pitanja unosimo nešto strano. Mislimo naprotiv da se osjetila potreba za tim. Tko od nas nije pratio razvitak Hitlerova pokreta u Njemačkoj?

U ovom kratkom vremenu vladavine našeg pobjede mi smo morali konstatirati fatalnu sličnost s talijanskim fa-

OČAJNE GOSPODARSKE PRILIKE U ISTRI

REZULTATI FAŠIS TIČKE POLITIKE.

Prema izvještaju fašističkih prvaka na Kongresu fašističkog udruženja industrijskih sindikata u Puli.

Pula, marta 1933.

Ovdje je u nedjelju 11. o. m. održan Kongres fašističkog udruženja industrijskih sindikata ili kako se talijanski zove »Unione dei Sindacati Fascisti dell'Industria«. Taj je kongres priredjen s velikom pomponom, uz učestvovanje izaslanika vlade iz Rima, a prisustvovali su imaći pretstavnici svih pokrajinskih vlasti. Veliki govor održao je istarski prefekt Foschi i izgovorio je obične prigodne fraze o talijanstvu Istri i fašističkoj vjernosti istarskog pučanstva. On je u svom govoru rekao, da istarsko pučanstvo osjeća veliku zahvalnost prama Mussoliniju i fašističkoj Italiji, jer se današnji režim brine, da i Istra živi, da ima rada i kruha.

All prefekt laže...

Tako je govorio prefekt. Međutim on je valja i sam znao, da laže. A kako prefekt laže, kad govoriti na ovaj način vidjelo se najbolje iz govora, koji je na tom istom kongresu izrekao komesar industrijskih sindikata cav. Carletti. On je govorio o stanju pojedinili industrija u istarskoj pokrajini. Nije sigurno namjerno prikazivao položaj u crnim bojama, nego je možda čak mnoge stvari ulješao, ali ono, što je on rekao, već je mnogo i dokazuje, da je gospodarsko stanje istarske pokrajine vrlo loše. Iz govora ovog fašističkog sindikalnog komesara, koji je objavljen u poljskom listu »Il Corriere istriano« od 12. marta, donosimo ove informacije:

Gradjevna industrija.

Komesar Carletti osvrće se najprije na gradjevnu industriju u Istri, pa kaže: »Najteže se osjeća kriza u gradjevnoj industriji i tu ima najviše besposlice. Mnogi i važni radovi iz djelokruga javnih radova izvršeni su, a nekoj radovi cekaju da se započnu. Nedavno je prefekt Foschi izdao okružnicu, kojom nalaže, da se odmah započnu oni radovi, koji su predviđeni. Mnogo smo zahvalni gosp. prefektu za ovu brigu, samo da ovo ne ostane tek na papiru...«

Poduzeća ne plaćaju radnike!

Govoreći o javnim radovima komesar Carletti ističe, da se u novije vrijeme događa i to, da nekoja poduzeća vrše te radove, koje država ili pokrajina finansira, ali ne plaćaju radnike. Radnici rade dane i mjesecce besplatno... Zato je došlo do nekoliko afera. U budućim natječajima za javne radove treba da se za svaku poduzeća, koje se natječe traže informacije, da li u redu vrši svoje obaveze prama radništva. Treba moralizovati natječajce — kaže Carletti. Ovo je vrlo značajno. Znači, da je ovaj sistem zauzeo velikog maha, kad se na fašističkim kongresima mora otvoreno i javno o ovoj pojavi govoriti. — Carletti kaže, da je na sindikat došlo bezbrojni tužbi zbog neplaćanja nadnica. Samo oni radnici, koji su imali kuraže da tuže, potražuju jedino 200 hiljada lira! A da će toga biti i više — to je sigurno. Tako dakle izgledaju i javni radovi u Istri!

Kako stoji puljska tvornica cementa?

Komesar Carletti kaže, da je situacija u tvornicama cementa (dvije tvornice) u Puli povoljna. Ali ovo »povoljno« stanje nije baš — najpovoljnije — jer sam Carletti odmah iz te prve rečenice kaže, da su tvornice cementa imale namjeru ove zime, da otpuste veće brojne radnike, zbog nestašice posla. Do tog otpuštanja — kaže Carletti — nije došlo, na intervenciju sindikalne organizacije. Znači, radnici nisu otpušteni, nego je svima snižena vrlo osjetljivo plaća!

Rudari na Labinskim stradaju.

Položaj, u kojem se nalaze rudari u

zmon. Iskustvo s talijanskim fašizmom dovoljno je da se mogu praviti zaključci u pogledu njemačkog fašizma. Jasne su posljedice i za narodne manjine kao cijelinu, budući da hitlerizam, kao dobar učenik lošega učitelja, ima tu jednake misli. Zahtijevati od ovakvoga mentaliteta da ima smisla za tako delikatna pitanja, kao što je pitanje narodnih manjina, očito je previše. To što se dešava pojava je koja zabrinjuje i teško bi bilo naći izlaz, kada ne bismo imali na umu da fašizam svojim nasilnim akcijama izaziva anti-fašističku akciju.

Osim tih najopćenitijih razvojnih linija, nas zanimaju i pojedinačni dogadjaji i političke kombinacije, koje bi moglo imati svoj odsjev i na naše pitanje. U najnovije vrijeme sigurno se u našim redovima sa zanimanjem pratilo put engleskih ministara MacDonalda i Simona u Rim. Ne ulazeći u motive, koji su kod toga odlučivali, ni u

okolicu Labina veoma zabrinjuje — kaže Carletti. Tamošnji rudnik ima kapacitet od 200 tisuća tona ugljena godišnje. Ali prilike su takove, da se poduzeće nalazi u vrlo teškoj situaciji i poslije brojnih otpusta radnika, u novije vrijeme stvoren je plan, da se preostalim radnicima osjetljivo snize nadnice. Udržanje fašističkih sindikata uputilo je o tome utok u Rim i sad se čeka rješenje.

Kamenolomi propadaju...

Sve je manje posla i za radnike u kamenolomima, jer poduzeća nemaju naručaba. Tu je struk pogodila propast kamenoloma Gorlato, koji je pao pod stečaj. Komesar Carletti se ipak nuda, da bi mogla istarska poduzeća da doskora dobiju posla u drugim nekim pokrajinalama. Gdje?... Naročito je teška situacija za radnike, koji izradjuju kamen ili mramor, kod gradnja novih zgrada. Uveo se naime običaj, da graditelji naručuju već sasvim izradjen kamen i mramor u rudnicima, pa im ovakvi radnici ne trebaju. Sad je u Puli zbog toga nastala velika zategnutost u povodu gradnje velike zgrade nove pošte. Odlučeno je naime, da se kamen i mramor naruči gotov, izradjen u Italiji. To je revoltiralo radnike iz Pule, koji se bave ovakvim radovima pa su protestirali.

Teško stanje industrija boksita.

Comesar Carletti kaže, da veliku zabrinutost izazivlje stanje u industrijama boksita, koji imaju u Istri više. Poduzeća su došla u velike poteškoće. Carletti kaže, da je to zbog opadanja izvoza u strane zemlje, a naročito jako konkurenca Italiji jugoslavenski boksi. U industriji boksita broj nezaposlenih vrlo je velik.

Propast ribarske industrije.

Žnoseći stanje ribarske industrije, Carletti kaže, da se ne ustručava stanje te industrije nazvati zabrinjujućim. Ribarska industrija (konzerviranja riba) propada, jer je izvoz produkcije pao. Mnogo je radnika ostalo bez posla. Zato je nedavno otisla iz Istre u Rim naročita komisija, kojoj je bio na čelu prefekt Foschi, da bi vlasta nešto poduzela za zaštitu istarske ribarske industrije. Nešto se postiglo, ali to nije još sve.

Brodogradilišta takodjer zabrinjuju.

Nijedna grana industrije u Istri ne može da razveseljava, pa tako ni brodogradilišta. Carletti sam kaže, da se prema onome, što kažu vlasnici i upravnici brodogradilišta, situacija mora da zabrinjuje. Carletti kaže, da nema posla u istarskim brodogradilištima, ali obećano je da strane vlade, da će biti u istarska brodogradilišta poslane nekoje stare ladje, da se demoliraju... Carletti kaže, da iz puljskog arsenala neće biti odvučeni u Italiju veliki »dok«, nego će i dalje ostati u Puli, a u tome je »dok« nuda, da će ipak prije ili kasnije biti i pravog rada. (Lijepo li utjehe!).

Spor u puljskoj plinari.

Carletti kaže, da o industriji električne struje i vodovoda ne bi imao što da kaže, ali u puljskoj plinari treba da se rasčisti pitanje radništva, odnos radništva prama poduzeća. A isto tako i u Kopru i Izoli izbilo je u tamošnjim plinarama slično pitanje.

Mussolini će povesti narod blagostanju!

Tako je po prilici komesar Carletti prikazao stanje u Istri. Nije nimalo ružičasto, ma da ono što Carletti govoriti nije ni izdaleka prava slika očajnog stanja. Ali ipak skupština se je zaključila, kako kaže »Corriere Istriano«, — mišlju na Ducea, koji vodi radni narod u bolju budućnost punog prosperiteta i blagostanja. — Bum!

pojedinosti, koje su raspravili engleski ministri s Mussolinijevim, službenim predstavnikom fašističke Italije i neslužbenim šefom evropskog fašizma, mi smo osjetili svu opasnost, koja bi nastala, da se primi fašistički plan o novoj evropskoj konstelaciji. U hijerarhiji evropskih velesila mimo malih država i naroda, može se gledati samo ostvarenje fašističke concepcije izgradnjene bez ikakvih skrupula.

Pratiti razvitak dogadjaja sa našeg stanovišta znači samo uđovljavati potrebi, koju zaciјelo svi osjećamo. Ne možemo ostati ravnodušni prema dogadjajima, koji mogu imati utjecaj i na naše pitanje. Bilježenjem glavnih dogadjaja uz komentar, koji će ih dovesti u odnos prema nama, naše glasilo izvršavat će jedan zadatak uz mnoge druge, koje već izvršuje.

MATKO ROJNIC.

USKRSNI BROJ „ISTRE“

Idući broj našeg lista bit će uskršnji. Radi velikog posla oko pripremanja tog velikog broja naš list naime idućeg tjedna neće izići. Uskršnji broj imat će karakter malog almanaha, jer će u njemu biti objavljeni nekoji vrijedni članici, rasprave, novele i pjesme od istaknutih naših publicista i književnika.

Uskršnji broj izići će sredinom Velikog tjedna, ali materijal je za taj broj već djelomično sabran. Saradnici, koji žele da pošalju članke za taj broj »Istre«, neka se pozure i neka nam svoje rade dobrodružstvo.

U Uskršnjem broju »Istre« donijet će se i u svakom broju i dvije stranicice vijesti iz Julijске Krajine te vijesti iz društava i emigracije uopće.

Molimo saradnike, naročito one, koji pišu izvještaje o društvenom radu, da budu štući kralje, da nam šalju koncizne prikaze o društvenom radu, da se ne opetuju, da javljaju samo činjenice, sa što manje općih riječi, bez opetovanja stvari, koje su bilo kako i bilo kada bile već u listu objavljene, a kod referata o govorima i predavanjima, da nam dostavljaju samo ono, što je bitno, ono što je novo. Nema neugodnijeg posla, nego li je kraćenje opširnih društvenih izvještaja. Naročito upozoravamo na kratkoču izvještaja sa glavnih skupština. Na po neki put, kad bismo htjeli da donešemo u cijelosti sve društvene izvještaje, koji nam stignu, morali bismo izostaviti iz lista sve ostalo.

Upozoravamo ponovno, da je glavna zadaća našeg lista, da izvještava o životu našeg naroda pod Italijom. Vijesti iz Julijске Krajine ne smiju izostaviti, a drugo se mora udesavati prema tome.

Polemike, diskusije, koje izazivaju osvrte, ispravke, objašnjavanja ne možemo još da donosimo i radi pomanjkanja prostora. Oni, koji vide u tome manjkavost lista neka porade na tome, da se naš list poveća, proširi barem na osam stranica. Dotle moramo da se držimo pravila, da skraćujemo članke, da ne donosimo polemike, da se ograničimo na bitno, osnovno, na registriranje činjenica i dogodjaja i zbijenoj formi. Nijedan dogodaj iz života naše emigracije, nijedna akcija, priredba, predavanje naših društava ne smije ostati nezabilježena, ali sve u kratkoj formi. List postaje tako sadržajniji, čitkiji i šareniji.

PRETPL

ANTIFAŠIZAM U OBRANU GORTANA

SIMPATIČNO PISANJE TALIJANSKOG ANTIFASISTICKOG LISTA »L'ESILIO«

Nedavno je fašistička štampa, u prvom redu i kao inicijator tršćanski »Il Piccolo«, donijela članke, u kojima se pokušava omalovažiti herojstvo Vladimira Gortana. Fašistička štampa osjetila se ponukanom, da se baci blatom na sjenu našeg velikog mučenika u povodu jednog napisa u našem listu, u kojem se veliča Gortanova uspomena. Na te niske i vulgarne napadaje na svjetlu sjenu našeg heroja mi se nismo htjeli ni osvrati, jer smo smatrali suvišnim da branimo sunce od grok-tanja svinja.

Sad spominjemo tu gadnu kampanju fašističke štampe samo zato, da istaknemo jedan lijepi gest talijanskog antifašizma. Jedan antifašistički list, koji izlazi u Parizu dvaputna mjesec i koji nosi naslov »L'Esilio« (Izagnan-stvo), donosi na prvoj strani članak, u kojem ističe, da je fašistička štampa pokušala, da se blatom baci na jednog mrtvog, a što je najžalosnije na mrtvog, koji je od fašizma bio umoren. »L'Esilio« kaže:

»Mi s Vladimirom Gortanom, koji je pao u Puli od olova iz plotuna crnih košulja, nismo imali iste ideje. Ali Vladimir Gortan je jednakao Guglielmo Oberdan volio domovinu i u nju je vje-rovao, kao u najveći i najpravedniji svoj ideal. Za taj je ideal dao svoj život. Kako da se ne poklonimo pred ovom najvišom žrtvom?«

»Ali fašizam se ne klanja, nego vrlijeda. Iz redova fašista izšla je jedna svinja (ime je indiferentno), koja priča, na primjer, da je Vladimir Gortan u jutro pred eksekucijom bio blijeđ i time pokušava da smanji heroizam Gortanov. Fašistička svinja kaže, da je Vladimir Gortan pred plotunom, koji je imao da strejla, dva puta sazvao majku i da je zato kukavica. Jeste li čuli? Evo, u kakav je ponor moralni fašizam gurnuo Italiju, kad jedan Talijan danas može ovako da se izražava!«

Tako piše antifašistički »L'Esilio«. Mi smo mu zahvalni.

FAŠISTIČKI SPOMENIK TUHTANU

Ko je Tuhtan, to svaki naš čitatelj zna. To je onaj seljak iz Tržića, koji je pao od hitaca, koji su bili ispaljeni u povorku na polasku za plebiscitne izbore 24. marta 1929. zbog cega je Vladimir Gortan s drugovima bio doveden pred sud. Tuhtan je pao kao žrtva fašizma, a nikako kao žrtva Gortanova. Tuhtan je bio uvijek svjestan Slaven, i ako je onoga dana bio u povorki za plebiscitne izbore, on je na to prisiljen, kao što je čitavo pučanstvo pazinske okolice bilo prisiljeno, da učestvuje u plebiscitu. Dakle, ako je Gortan i pucao (što nije dokazano), ne bi se moglo pretpostaviti, da bi bio htio pucati u tog našeg čovjeka. Tuhtan je slučajno pao od demonstrativnih hitaca, ako nije možda čak ubijen od fašističkog zrna, jer su vrlo značajne njegove riječi prije smrti, da su ga ubili »oni iz Pazina...«

Fašizmu međutim konvenira, da Tuhtana prikazuju kao Gortanovu žrtvu, i ma kako su fašisti prije o njemu mislili, po smrti on je najedamput postao mučenik i heroj fašizma. U procesu državnog tužilac govorio je o Tuhtanu kao o fašističkom mučeniku, a i kroz štampu ova se svjesna laž sistemske provodi. Sad su mu čak podigli i spomenik na grobu u Tržiću.

O tome piše tršćanski »Il Piccolo« od 28. o. m. na četvrtoj stranici pod naslovom »Spomenik Ivanu Tuhtanu umorenom od orjunaša u Bermu« ova-ko:

»Dne 26. o. m. fašjo u Pazinu izvr-

sio je dužnost zahvalnosti prama Ivanu Tuhtanu, žrtvi orjunaške zasjede u Bermu, za vrijeme plebiscitarnih izbora 24. marta 1929. Na grobu u Tržiću otkriven je nadgrobnii kamen, koji ima da se je na žrtvu ovog vjernog drugorodnog gradjanina. Selo je bilo za tu prigodu sve u zastavama. Iz Pule je stigao pokrajinski fašistički sekretar Relli i podsekretar Padrone, a iz Pazina podeštači cav. dr. Quarantotto, politički sekretar Pastore, komandant mesta pu-kovnik Govi, karabinjerski kapetan cav. Rumo, direktor faša, sekretar kaženskog faša gospodja Creissi, di-daktički direktor Saffi, prof. Orefici i prof. Sponza, mnogi oficiri milicije, fanfara djačkog konviktata, nekoliko četa mladih fašista s komandantom Silvijom Colomom. Na groblju su se sakupile omladinske i školske organizacije iz Tržića i Bermu te predvojnički tečaj iz Tržića. Gosti su bili dočekani od učitelja Ballarina i šefa stanice Braica. Posljile mize, koja je odsušena u tržičkoj crkvi formirala se povorka, koja se uputila na groblje, gdje je cav. Padrone pozvao (a chiama) Paloga i položio lutorov vjenac i kitu cvijeća na grob. U prisustvu ganutih licinosti i domaćeg pučanstva otkriven je nadgrobnii kamen na kojem je napis: »Ivan Tuhtan — star 62 godine — pao 24. marta 1929 — vršeći svoju dužnost — vjernog gradjanina — fašističke Italije!«

Tako piše tršćanski »Il Piccolo«.

FAŠISTIČNI TERORIZAM NA DELU

Zalosten konec mladeniča,

Trst, v. marcu 1933. — Pretekli teden se je vršil ob ogromni množici ljudstva in ob najvećem sočustovanju vseh ljudi od blizu in daleč, pogreb komaj 22 letnega mladeniča Zaharije Rudija (po domaće Skončev) iz Nabrežine. Imenovanega so v zadnjem času pričele zasledovati oblasti. Ko se je nekega dne slučajno nahajal na domaćem kolodvoru in je zvelen, da ga istočasno iščeo doma karabineri, je zginil in ga ni bilo već na spregled. Odšel je u bliznju gmajno in se vrgel u globoko jamo, oddaljeno dobrih 10 minut od rodne hiže, kakršnih je u okolini mnogo. Poklicani so bili trički gasilci, ki so po doljem trudu izvlekli troupo nesrečnega mladeniča nadan. — Vzrok zasledovanja in žalostne mladeničeve odločitve ni točno znan. Postal je žrtve brezvestnih fašističkih metod, ki nadlegujejo tudi nedolžnega človeka.

(Agis.)

Slučaj Slave Batiste i Fanike Urbančeve.

Reka, v. marcu 1933. — Naš list je svoj čas že poročal o ravnjanju z našim ljudmi ob prilikih zadnjih velikih aretacijah v II. Bistrici in okolic. Poročal je tudi o

slučaju mlade Slave Batista iz II. Bistrice. Stvar ni ostala tajna niti v Bistrici sami, niti u okolici temveč se je hitro širila, dokler ni prišla do merodavnih faktorjev, ki so se — zares pravo čudo — za vso stvar hitro zavzeli. Baje je preiskavo cele zadeve zahteval sam politični komesar (commissario di sicurezza pubblica) iz Bistrice. In res, pred kratkim je prispel iz Reke polkovnik. Pozval je na zaslisanje vse prijedete kot tudi Slave Batista in Faniko Urbančeve. Zahteval je od njiju, da sta vse točno izpovedali ter podpisali tozadne zapisi. Posledica preiskave je ta, da je »marescialo« bistrisce karabinerske postaje degradiran in kaznovan s štiriletinom zaporom. Goriomejnen komesar se je bajē tudi bal, da bo njega doletela kakšna kazen. A za enkrat je se srečno odnesel pete. Neka druga višja osebnost je bila tudi radi tega že premešena. Tako so jih kaznavali, ker so naše ljudi nečloveško trpinčili in oskrunjali naša dekleta. Zeleti bi bilo, da bi u bodoče se oblasti zavzele v saj u takih slučajih toda — pravočasno!

(Agis.)

RAD NA ASIMILACIJI ISTRE

Pazin, marta 1933. — Na inicijativu podešteta u Balama i interesovanjem sinjore Bianke Marcossanti od Italio-njemačkog instituta za pomorsku biologiju u Rovinju, poduprto od istarskog prefekta Foschia i njegove žene sinjore Fanny, udruženje »Italia Redenta«, uz pomoć školskih vlasti, otvorilo je i u Krmedu jedan novi dječji azil za odnarodjivanje slavenske djece. Tako fašističke novine javljaju i kažu da je drugorodno pučanstvo u Krmedu duboko zahvalno za ovu novu blagodat, kojom je Italia usrečila njihovo selo. Naročito su krmedski drugorodci blagodarni visokoj i plenitoj predsjednici Vojvotkinji D'Aosta, a živo zahvaljuju i svima onima, koji su bili kako pomogli, da se ovaj azil otvorio. Na glasujemo tako pišu fašističke novine i s gurno će tako biti, kad one tako pišu.

ASIMILACIJA V DOBERDOBU.

Tršćanski odbor italijanske šolske družbe »Umanitaria« je na pobudo in s podporo prvovestnega ministarstva organiziral v Doberdobu tromesečni šolski tečaj za odrasle »tujerodece«. V tečaju so poučevali italijansčino in novejšo italijansko zgodovino ter prijevali predavanja o fašizmu. Doberdobski fašisti so prisilili ljudi iz vse vasi in tudi iz srednjih krajev, da so se obvezali, redno

obiškovati tečaj. Dejansko pa ga je obiskovalo le 28. oseb, med njimi 10 žena in deklet. Te dni se je tečaj zaključil. Ljudje so morali polagati izpite, pri katerih sta dva kandidata padla. (Z).

SE O FAŠISTIČNI MUZIKI IN PETJU.

Trst, marcu 1933. — Dopolavoro v Nabrežini se trudi na vse načine, da bi organiziral dober pevski zbor in godbo na pihala. Pevski zbor in zlasti nabrežinska »pleh muska« sta svoje dni slovela daleč naokoli. Toda vabilo »Dopolavoro« se jih je malo odzvalo in še manj se jih je prijavilo za sodelovanje. Zato se poslužujejo vseh mogočih metod zlasti pa sile. Vsi oni, ki imajo eno ali drugi obrt ali kako drugo dovoljne, morajo sodelovati pri eni izmed teh dveh zadevah. One, ki nimajo ne obrti in ne drugih koncesij, pa primorajo z raznim nečimpi in že znamimi načini kot: za-porom, globami itd. Pri vsakem novem fašističnem podvigu so vedno najbolji prizadeti obrtniki, ki se morajo silom prilikudati, če hočejo živeti. Občinska uprava, ki je že tak preveč zadolžena, je moralna dati godbi na pihala preko 3.000 lir pod-pore. Domačine, ki so včasih prostovoljno z veseljem in ponosom sodelovali pri petju in glazbi, morajo danes s silo priganjati. Čas je vse prej kot primeren za take in slične fašistovske kaprice! (Agis.)

PROPADANJE NAŠEG GOSPODARSTVA POD TALIJANSKIM FAŠIZMOM

Postojna, marca 1933. V Senožečah so v zadnjem času propadla tri večja premoženja (vsako po ½ zemlje), ki so bila prodana na dražbi za — 6.000 lir. Imena nesrečnih gospodarjev za enkrat še niso znana. Na vsak način pa so ravno Senožeč one, ki so novim položajem gospodarsko najbolj prizadete. Ko je propadla nekdanja pivovarna »Adria«, je tu zgubilo dela mnogo domaćinov, a bil je s tem posredno prizadet več trgov in bližnja okolica, zlasti trgovci in obrtnici. Tako je danes marsikatera hiša prazna in v razsulu, a naj-žalostnejši je pogled na razpadajoča tovarniška poslopja. (Agis)

STRAŠNA BEDA NA BANJSKI PLANOTI.

Poročajo, da vlada med kmeti na Banjski planoti velika beda. Preje se je mnogo domaćinov izseljavalno v Južno Ameriko, Francijo, Jugoslavijo in drugam. Danes ne morejo dobiti več potnih listov in tudi de-naria na ni za to, saj ga ni za najpotrebnije vsakdanje stvari. Ljudi jedo suh krompir in pijejo posneto mleko.

Na županstvu je več kot preveč uradnikov. Poleg podešata imajo tajnika in podtagnjnika in celo vrsto drugih uradnikov in občinskih podrepnikov. Pred vojno sta vse županske posle vodila župan in tajnik. Ni čuda, da ima občina 150.000 lir proračuna: »L'economia nazionale è un dovere.« (Agis)

MORAJO POPUŠTATI.

Gorica, marca 1933. — Ministerstvo za poljedelstvo in gozdove je v Gorisko občino dovolilo prodajo vina, ki nema predpisane višine alkohola do 15. sept. t.l. Toda to le za Gorico. Injekcija umirajočemu!

OSTAVKA UPRAVNOG VIJEĆA KONZORCIJA ZA ISUŠIVANJE KOPARSKIH SOLANA

Pula, marta 1933. — Veliko iznenadje je izazvalo u svim privrednim krugovima u Istri saopćenje, da je upravno vijeće konzorcija za isušivanje koparskih solana dalо ostanaku. Upravno vijeće je bilo prisiljeno da dade ostanaku uslijed teških prilika, u koje je konzorcij zašao zbog pomanjkanja finansijskih sredstava. One ustanove, koje su na neki način bile obavezane, da finansijski podupiru konzorcij za isušivanje, prestale su da daju daljnje svote. Nastala je afera, za koju se zainteresovali sam puljski prefekt, ali uzalud. Savez posušnjilica i štedionica, ki je imao da finansira konzorcij za isušivanje razbacivao se s novcima i korupcijom su nestale velike svote. Radi te afere morao je da dodje u Istri sam podsekretar u ministarstvu javnih radova Serpieri. On je prisustvovao konferenciji, na kojoj se raspravljalo o sanaciji koparskog konzorcija za isušivanje. A zatim je pregledao istarski vodovod, radove na isušivanju Čepićkog jezera itd. Za komesarja koparskog konzorcija imenovan je senator Cesare Mori, ki je primio funkciju pod uslovom da se konzorciju daju finansijska sredstva potrebna za nastavak rada. To je, eto, još jedan detalj, koji jasno ilustrira očajne prilike, koje vladaju u Istri in koje moraju prije ili kasnije dovesti do katastrofe.

TEŽAK POLOŽAJ V TRSTU.

Trst, marca 1933. — V Trstu so boli prisiljeni otvoriti kuhinjo za doječe matere. Položaj očetov, ki ne morejo niti svoje družine preživljati, je pač žalosten! (Agis)

NOV DOLG TRZASKE OBCINE.

Zaradi nekaterih javnih del, ki jih namerava izvršiti tržaška občina, kakor je predvideno v njenem proračunu za tekoče leto, je občinska uprava v Trstu te dni najela posojilo v znesku 3 milijon lir pri zavodu »Banca di Roma«. Garancijo za ta kredit je tvrdka Trez-za, koncesionirano podjetje za pobiranje občinskega konzumnega devka. Denar občina porabilo deloma za novi železniški most čez barkovljansko cesto ter za nekatere druge investicije. (Z).

FASIZEM ZA POVZDIGO TURIZMA.

Reka, marca 1933. Italijanska vlada, ki polaga veliko važnost na turski promet je kot že znano uvelia v znanih letoviščih kvarnerskega zaliva (Reka—Opatija), preno. S tem in drugimi prisilnimi sredstvi se postal Opatija eno najcenejših letovišč v Italiji. Zaradi tega v zadnjem času vse občine porabila deloma za novi železniški most čez barkovljansko cesto. (Agis)

OBNOVITEV ŽIVOSREBRNEGA KARTELA MED ITALIJO IN ŠPANIJO IN IDRIJSKIM RUDNIKOM

Trst, marca 1933. V preteklem letu se je radi nesporazuma med Italijo in Španijo razdržl živosrebrni kartel. Od tega časa so cene zelo padale, kar je povzročilo zlasti v Italiji veliko izgub. Tako ni moglo vodeče podjetje Monte Amiata v Rimu, ki razpolaga z 48 mil. lir akcijskega kapitala, izplačati za zadnji dve leti 1931—1932 dividend. Vse to je dovedlo do toga, da se so pričeli Italijani v zadnjem času zopet pogajati s Španci za obnovitev kartela. — Vsekakor je to zelo vplivalo na položaj rudnika v Idriji s tem v neposredni zvezi. Od zaključka teh pogajanj je odvisen nadaljni položaj idrijskega rudnika. (Agis)

NOVE STROJE PRODAJajo KOT STARO ŽELEZO

Britov v Vremenski dolini, marca 1933. Premogokop v Femljah že dolgo časa počiva in vsa poslopja, ki so bila za to zgrajena, nudijo zelo žalostno sliko. V zadnjem času pa so prodali vse, skoro novo stroje, kot staro železo. V petih letih je vse lepo obetačo delo prešlo in okoli 250 delavcev je bilo ob uključiti na cesti. Stanovanjska hiša, ki so jo zgradili pri rudniku za uradništvo, je prazna. Klub temu, da so na vse načine skušali rešiti novoustanovljeno podjetje, ni mogla produkcija premoga kriti obratnih stroškov. Sicer so domaćini takoj ob pričetku, ko je družba z vso pomoznostjo postavljala rudniku potrebne objekte, zmagovali. Gola poslopja pa bodo ostala naši dolini za spomin na italijansko podjetnost! (Agis).

BEDA V OKOLICI TRSTA

Zaposlenost nekdaj in danes — Prometa nl.

Trst, marcu 1933. Trst je s svojim prometom preživjal vso bližnjo in daljnjo okolico. Ljudje so zjutri hodili v mesto na delo, zvečer pa so se vračali domov, ali pa so ostali čez teden kar v mestu in so prišli domov le ob nedeljah. Vel

Mussolini – čudežni mož

Alceste de Ambris piše v svoji knjigi «Mussolini: La leggenda e l'uomo», ki je izšla v Marsilleu:

»Mussolini hčce na vsak način preprati svet, da je tudi na polju delavnosti čudežen mož.«

V nekem svojem govoru je trdil to le red edinstveno laž: »V razdoblju od novembra 1922. do marca 1929. sem dovolil 60.000 (sedesetstošo) avdijenc in sem se zanimal za 1.887.110 (en milijon osemstoosemdeset sedemstočestoset) vlog.«

Mussolinijevi fašistični poslušalci so polni občudovanja frenetično plaskali. Vendar se je znašel državljan, ki je bil zmožen štirih osnovnih računskih operacij in je hotel s temi preizkusiti »ducevo« bombo. In glejte: dobr način je zlahko izračunal, da je bil Mussolini prve dni marca 1929 na vladu 6 let, 4 mesete in nekaj dnevov skupaj 2320 dnevov, ker se je slavnih pohod na Rim zaključil novembra 1922.

Ce delimo 60.000 avdijenc z 2320 dnevi, dobimo povprečno 26 avdijenc dnevno. 1.887.110 vlog deljeno z 2320 dnevi nam daje 813 vlog dnevno.

Vsa eno minuto rabimo, da si ogledamo ovitek vlog, ne da bi se zanj zanimali. To bi torej pomenilo 813 minut. Najmanj deset minut za avdijenco bi zneslo recimo 250 minut. Skupno 1073 minut dnevno, t. j. okroglo 18 ur dnevno.

Mussoliniju bo torej ostalo 6 ur dnevno za postavitev temeljev novi fašistični civilizaciji, za pripravljanje imperialističnih osvajanj, za tekoče državne zadeve, za ceremonije, govore. V tem času bi moral tudi prebirati grške filozofe, igrati na vižolino, božati svojega leva, fotografirati se v vseh pozah, pisati članke in svojo preveč zgodorno biografijo, hoditi k maši in spovedati se kot sa spodobi dobremu katoličanu, negovati telesno higijeno, zdraviti znanu tajnu bolezne...

Končno bi moral v teh 6 urah skrbeti za obče fiziološke potrebe, katerih se ne more oprostiti niti »mož božje previdnosti«. Moral bi jesti, spati itd. itd. Vse Mussolinijevi čestnosti so take. Če obstajajo se jih napisne z najnesramnejšim bluffom.

Kdaj se bo ljudstvo navdilo preizkušati bluff s štirimi osnovnimi računskimi operacijami?«

Tako piše Alceste de Ambris.

(ROB)

TOLMINSKI FANTJE.

Tolmin, marca 1933. Pri nas so se vršili izpit tolminskega predvojaških tečajev. Vodili so jih: alpinski kapetan in poročnik, centurione Bosco in nek »Capomanipolo«. Cent. Bosco je po občajnem nagovoru vprašal nekega mladca kdo je največji sovražnik Italije. Mladec je našteval vse vprek Francija, Avstrija, Nemčija, Bolgarija, Turčija, kratkomalo ves svet. Pozabil pa je na Jugoslavijo. Jasno, da ga je predsednik izprševalne komisije strahovito nahrul.

Drugi mladenič, si je, na vprašanje kaj bi rad bil v vojni, izbral sanitejsko službo. Ko je izprševalcu odgovoril, da bi ranjenega Jugoslovana tudi obvezal in odnesel z bojišča, so ga strahovito nahrulili in mu zabičevali, da bo moral ranjenega Jugoslovana usmrtniti, ker da je treba vse Jugoslovane brez milosti podaviti.

Komisija je fantom dokazovala tudi, da je Jadransko morje italijansko jzero in Dalmacija, seveda, »fieramente italiana«.

Prebrisana tolminska butica je na vprašanje katero je največje mesto Italije odgovorila, da je to Rim. Gospod Bosco si je izmisli težje vprašanje: »Katero je največje mesto na svetu?«. Zvit tolminski fant, pa je čudovito pogodil skrito misel tega vprašanja in odgovoril: »Roma e la più grande popola del mondo.«

Sicer pametni Bosco je razumel kaj je hotel fant povedati in ga je pohvalil z besedami: »Bravo, Roma è il centro del mondo e la culla della civiltà.« (Rim je središče sveta in zibelka civilizacije). Tako komisija s svojimi centurioni, tako naši Tolminci! (rob)

JUGOSLAVENSKI RADIO I JULIJSKA KRAJINA

Trst, marta 1933. – U jednom od prošlih brojeva »Istra« je pisala, kako talijanske vlasti sprečavaju da bi radioamateji v Julijskoi Krajini mogli da slušajo radio iz Ljubljane i ostalih jugoslavenskih gradova. Naročito se mnogo pazi na Ljubljano, ker je ona najbliže granici i zapravo ima još nacionalniji program. Razumljivo je, da su vlasnici radio aparata u Julijskoi Krajini s velikim interesom pratali jugoslavenske radio stanice. Ali to je smetalo fašističkim vlastima. Dozvole za radio u novije vrijeme davale su se samo onima, za koje se držalo, da su več dovoljno »asimilirani«, mnogima su se dozvole za radio odumale, a nekoji su naši ljudi radi radia imali i naročitih neprilika. Medutim talijanske su se vlasti pobrinute, da i drugače onemogočuju slušanje jugoslavenskih radio stanica u Julijskoi Krajini. Zato su najprije počele da prave smetnje jugoslavenskim stanicama ugušivanjem valova kroz radio stanice v Trstu. Nedavno pak ustanovljena je specjalna stanica za davanje u tolminskoj policiji. Ta je stanica udešena specijalno za pravilje smetnja ljubljanskoi stanice, koja se u okolici Tolmina naročito mnogo slušala. Radiotelegrafist ima nalog, da učim večji mjeri smeti ljubljansku radiostanicu, naročito, kad se daju kakva predavaonica ili vijesti, kjer bi mogle da škode fašističkoj asimilaciji Julijskoi Krajine.

ČETRNAJSTA GODIŠNICA

OD OSNIVANJA FAŠJA –

Trst, marta 1933. – U čitavoj je Italiji po naredjenju svečano proslavljenata godišnjica od osnivanja prvog fašja, ta oblijetnica pada na dan 23 marta, pa su toga dana u svim gradovima održane velike parade milicije i revija fašističkih snaga uopće. Naročito su bile velike manifestacije u Rimu i Milatu. U Milatu je održao govor sekretar fašističke stranke Starace, a njegov je govor prenošen radiom po čitavoj Italiji. Na svim trgovima Italije bili su postavljeni veliki zvunci i svi su fašisti u isti mah slušali govor iz Milana. Zapravo je Starace samo pročitao poruku, koju je imao Mussolini da izreče. Najprije je bilo zamišljeno, da će Starace pročitati onaj govor, koji je Mussolini izgovorio kod osnivanja fašja 23 marta 1919. ali se je u poslednjem momenat odustalo od toga, jer si gurno ondašnji Mussolinijev govor ne odgovara današnjim prilikama. Poznat je naime, da se danas fašizam i te kako razlikuje od onog fašizma, koji je Mussolini zamišljal pred četraest godinama.

Manifestacije su po nalogu priredjene i u pojedinim mjestima u Julijskoj Krajini. Najveća parada priredjena je u Trstu. Na Piazza Unita postavljeno je bezbroj radiozvučnika, ali za čudo govor Staracev nije se ipak jasno mogao čuti... Manifestacije su bile priredjene po naredjenju, uz prijetju nasilja nad onima, koji se ne bi oda-

FAŠISTIČKA »CIVILIZACIJA«

zvali, i u manjim selima po Krasu u Goričkoj i u Istri. U govoru, koji je Starace izrekao u Milanu rečeno je medju ostalin, da je fašistička sječka danas oštira nego ikada i da su šibe liktorskor snopu čvršće vezane nego ikada. U tom govoru Starace u ime Mussolinija, javlja, da su fašistička gesla prešla granice Italije i da je fašistička doktrina sada več postala univerzalna. Podseća ih na početke osnivanja fašizma u 1919 godini, kada je udaren početak jednom novom historijskom periodu, kojemu su crne košulje bile jesu i bit će — protagonisti. U novom stoljeću fašistička Italija reći će riječ svoje antike i moderne mudrosti i otvoriti period fašističke civilizacije...

Mi na ovo kaže-mo:

Teško svijetu po ovakvoj civilizaciji, kojoj će protagonisti biti — crne košulje, na kojima se išo puš krv Matteottija, Amende i tollikh drugih talijanskih patriota, i koje još mirše po barutu metaka ispaljenih u naše Gortane, Bidovce, Matušice, Miloše i Valenčiće. Teško svijetu po ovakvoj civilizaciji, koju će raznijeti svijetom crne košulje kao što su raznije požar u naše narodne domove po Istri i Goriškoj i kao što su porušile sve naše kulturne spomenike, zatvorile naše škole i crkve, otjerale naše istaknute sunarodnjače, zatvorile vrata crkve našem narodu i ugušile materinju riječ hrvatsku i slovensku.

OZBILJNA UNUTARNJA KRIZA U ISTARSKOM FAŠIZMU

Pula, marta 1933. — Da istarski fašizam proživiljava ozbiljnu unutarnju krizu, to je več poznato i čitateljima »Istre« iz nekoliko dosadanjih vijesti i članaka o toj krizi. Ta je kriza zauzela velike razmire i ni je moguće riješiti onako kako bi vodstvo stranke u Rimu htjelo, jer je nezadovoljstvo izbilo uglavnom zboru teškog položaja, u koji je Italija dovela Istru. To je nezadovoljstvo danas čak i medju negdašnjim oduševljenim fašistima veliko, a to se nezadovoljstvo ne može izlječiti narednjima. Kriza istarskog fašizma riješila bi se tek tako, da se obnovi istarsko gospodarstvo, da se Istri dade ono, što joj je Italija obećavala ili pak, da se svim fašistima danu visoke plaće tako da ih ne bi više zabrinjavalo stanje istarske pokrajine.

Ali dok životne prilike mnogih fašista ovise o gospodarskem stanju Istre uopće, dotle bi u istarskom fašizmu nezadovoljstva, to će nezadovoljstvo sve više rasti i moglo bi dovesti do potpunog raspadanja istarskog fašizma. U poslednje vrijeme došlo je radi toga da velikih promjena u vodstvima istarskih fašističkih organizacija, smjenjeni su mnogi mjesni sekretari i direktori, mnogi podeštati, pa čak i u policijski službi došlo je do promjena, koje su u vezi s

krizom istarskog fašizma. Prefekt u Puli promjenio je šestnaest općinskih vijećnika puliske općine. Premještenje puliskog kvestora Carusija, koji smo u jednom od prošlih brojeva javili, takoder je uslijedilo u povodu krize fašizma u Istri. Po svim istarskim većim i manjim mjestima vrše se prisilni zborovi fašista, a na te zborove dolazi pokrajinski sekretar Relli, koji želi, da ispiša situaciju i da sa tih manifestacija pošalje što više pozdravnih telegrama u Rim, kako bi tamo dobili dojam, da se prilike u istarskom fašizmu popravljaju. Medutim te manifestacije ispadaju veoma mizerno, a Relli mora da konstatira, da stvari ne stoje nimalo sjajno, čak da su vrlo žalosne. Eto, na primjer, u čitavom piranskem okrugu, koji je dijelom i talijanski, svih pripadnika fašističke stranke, starih i mlađih fašista, nema više od 695. To je činjenica, a slično je i u ostalim istarskim okružjima. Sve nasilje, terorizam i šikanje ne mogu da dje luju na narod pa niti prisilni upis u fašističku stranku, koji se provodi u posljednju godinu dana nije donio ni izdaleka one rezultate, koje se je očekivalo. U Puli se u posljednje vrijeme mnogo govoril, da bi radi toga Relli imao da ostupi s mesta pokrajinskog sekretara, a na njegovo mjesto imao bi doći neko iz stare Italije.

SLAVENSKA IMENA PRETVORENA U TALIJANSKA

Trst, marta 1933. — Tršćanski prefekt potpisao je opet veči broj dekreta, kojima pretvara slavenska prezimena na talijanski oblik, među ostalim prezimena pretvorena su i ova:

Gorup u Gori, Grahonja u Graccognia, Gropac u Gropazzi, Hočevar u Cecevari, Hrvatić u Corbatti, Jamšek u Giani, Jelutin u Giuliani.

šic u Gelussi, Čač u Ciacchi, Komar u Comari, Kapun u Capponi, Kuret u Coretti, Lovrenčić u Lorenzi, Maver u Mauri, Mihalić u Micali, Magajna u Magnani, Petaros u Pettiroso, Ražem u Raseni, Škerjanc u Scheriani, Slavec u Salvi, Stepančić u Stefanici, Valentij u Valenti, Žerjav u Zeriali, Zuljan u Giuliani.

NOVI NEMIRI V JUŽNI ITALIJI

POHODI SESTRADENEGA LJUDSTVA. — DEMONSTRACIJE PRED FAŠISTIČKIM SINDIKATOM.

V mestu Trani (pokrajina Apulija) je dne 17. januara t. l. na tisoči brezposlenih navalnico na sedež fašističkih sindikatov in razdejalo vso notranjost. — Fašistični funkcionarji so sicer ostali pri življenju, ker so še pravočasno zbežali pred raskošnim ljudstvom in se poskrili. Ko so demonstranti popolnoma razdejali sedež sindikatov, so si prilastili zastave last organizacije »Ez combattenti« in z njo na čelu korakali po glavnih ulicah mesta. Med nepristanim vpitjem so zahtevali, da jim prekršijo dela in kruha in vzklikali »Dol z fašističnimi sindikatimi« itd. Ceravno so nastopili močni oddelki policije, niso mogli prodreti v maso demonstrantov, niti jih pomiriti. Z demonstracijo pa so dosegli le toliko, da je podeštat dovolil nekaj cestnih del in popravil, kjer so zaposlili več stotin delavcev.

Vse prebivalstvo je zaradi tega prepričano in zadovoljno, da je doseglo z demonstracijo nekak uspeh. (Agis)

DEMONSTRACIJE V CANOSSI.

Nekaj dñi po demonstracijah v Trani,

in sicer dne 23. jan. se je zbralo v Canossi (Apulija) preko tisoč delavcev in okolišnih kmetov, med katerimi je bilo mnogo žen. Na trgu pred občinsko hišo je masa demonstrantov vzklikala proti obč. načelniku in zahtevala, da ji preskrbi dela in kruha. Ljudstvo je zelo obubožano in strada, naveče pa pretrpilo nezaposlene delavke. Potroč, ki jo nudi razvjeta »Assistenza invernale«, sestoji iz 2 kg kruha in 2 kg fižola vsak drug dan. To pa dobjavajo le one družine, ki imajo pet ali več članov.

Pri demonstracijah je bilo aretiranih preko 100 oseb. Policija, ki je aretirala vsakogar, ki ji je prišel pod roko trdi, da je s tem razkrinkala nekako zaroto. Kljub velikemu fašističnemu pritisku, živi upor v ljudstvu, ki za enkrat zahteva, da na vsak oprostijo aretiranec.

Ti in drugi upori sestradane mase, po raznih večjih in manjših krajih vlasti južne Italije, jasno povedo, da se je ljudstvo naveličalo poslušati razne fašistične reklame in vzpodbujevalne ceremonije. (Agis)

TRŽAŠKE NADALJEVALNE ŠOLE OGROŽENE

Trst, marta 1933. Pred kratkim je objavljeni rimski vladni list dekret, po katerem preidejo vse strokovne nadaljevalne šole, ki so sedaj odsilne od avtonomnih občin pod upravo države. Prebivalstvo v marsikateri občini bo s tem deloma razbremenjeno, da tudi v znatni meri kulturno oškodovan. Poleg drugih bo izgubila nekaj nadaljevalnih tečajev tudi tržaška občina. Tržaški listi so sicer zaradi tega protestirali, toda kakor vse kaže, bodo ostali vse protesti brez slehernega uspeha. V Trstu bodo ukinuli strokovne nadaljevalne tečaje v Rojanu, pri Sv. Ivanu in v Škednju. Odslej bodo obstajale na ozemlju tržaške

občine dve trgovski, dve industrijski nadaljevalni šoli, v katerih bo trajal pouk po tri leta, dve kmetijski nadaljevalni šoli in pet drugih tečajev. Listi se zavzemajo zlasti za šole v Rojanu, pri Sv. Ivanu in Škednju, češ da bi vršile tam ne le prosvetne, marveč predvsem politično naloge med tamkajšnjimi tujeroci. Z zadoščenjem ugotovljajo, da določa dekret ustavitev nadaljevalnih tečajev pri Sv. Križu, na Prosek, Općinah in na Katinari, kjer je prav tako še mnogo slovenskega prebivalstva, med katerim bo nadaljevalna šola nedvoumno mnogo doprinesla za razširjenje italijanstva.

ITALIJA SPREMA RAT?

DELA NA VOJAŠKEM LETALIŠCU PRI DIVAČI

Divača, marca 1933. Na vojaško letališče pri Divači napeljavajo električni tok. Dela na letališču sicer še niso gotova, razen par začasnih barak. Lop za aeroplane tudi še niso postavili; kljub temu pa je na letališču stalna vojaška zrakoplovna straža. Za razlaščeno zemljo niso ljudje dobili do danes niti centezima, čeprav jim vedno obljubujejo odškodnino.

V skrajno težkem položaju so se prizadeti domaćini se primerno vzdržali in vodijo še dobro svoja gospodarstva. Vendar pa jih ogromne dajatve vedno bolj in bolje teže. Le skromnost in potrožljivost ljudi le pripomogla, da ni položaj še slabš in neznenosnejši. (Agis).

VOJASKE GRADNJE IN LOV ZA VOHUNI

KADA DODE PRAVO VRIJEME

BIT ĆE SVAKI SICILIJANSKI SELJAK NA SVOME MJESTU.

Sicilija je u proleće kao san pun cvijeća i plodnosti. U prvom redu su to ljudi, koji ulijevaju srčanost. Sicilianac je vatren, prkosan čovjek. Otpor protiv fašističkog režima ne može da se svalda, usprkos gušenju štampe, usprkos pootvorene kontrole i najprepređenijeg sistema špijunaže, usprkos krvavog ugušivanja svakog otpora pomoći žbira, tih malih slabu plaćenih uviđek gladih i uviđek vrebajućih političkih organa. Sicilianci se bore protiv poreza, dača, protiv naredjenja, koja ima potkapaju životnu snagu, bore se riječima, šakama, nožem, ognjem i silom.

Pred par dana prolazio sam kroz jedno malo trgoviste nedaleko Catanije. Pred jednim malim, jednim, ruševnim seljačkim imanjem stoji uzrujana masa ljudi. U sredini te mase jedna žena sa crnom pregaćom, prebačenom preko lica, i rukama na sljevočićima, više i više. Žene su okružuju i nastoje da ju odvedu. Pred vratima kuće stoji čovjek, onizak seljak sa crnim brkovima. Jednom se rukom drži za vratnicu kuće, kao da ga nijedna svjetska sila ne može odavde otgnuti. Druga mu je ruka spuštena. U njoj drži sjekir. On razgovara sa ljudima oko sebe, promuklim i prodirnim južnjačkim šapatom i neprestano pogledava sa mržnjom u očima na drugu stranu ceste, gdje na pola uplašeno i zbumjeno, a na pola izazivački, stoji grupa ljudi. Tri civila, jedan poreski činovnik i ovrhovoditelj zaštićeni od dvojice plašljivih općinskih stražara i jednog milicijonera. Što se događa? Imala se izvršiti pljenidba, porez nije bio plaćen i zaplijenili su kuću. To mi sve priča općinskom stražar i ja vidim jasno strah u njegovim očima. »To su djavoli. Nas ima premal. Kako im smisla da ih dražimo?« Ja mu odobravam, jer vidim da grupa oko kućnih vrata iz minute u minutu raste. Ljudi drže u rukama tolje i bićeve. Stope stisnute na fronti kuće rame uz rame, sa ispruženim glavama, pognutim šijama i bule u ljudi na cesti. Posjećuju me na bokove, lijepe životinje sa široko razvijenim rogovima, kad osjećaju pogibelj na polju. Ali njihove oči nisu tako potmule, nema u njima toliko gorčine, nema toliko mržnje kao u očima one mase, koja se gura, mrmila i bulji.

Zenama je uspjelo da odvedu seljanku sa sobom. Okruženu sa rasplakanom djecom — sicilijanska dječa plaču vrlo glasno — vode ju u kuću jedne susjede. «Santa Madonna, Santa Madonna» — čujem kako mrmljaju. Ali u času, kad mala grupa u crno odjevenih žena prolazi pored ljudi na putu, dogadja se nešto nepredviđeno. Možda je čula neku napomenu, možda ju je podražio smješak mladić u crnoj košulji, seljanka se iznenada otrga od svojih susjeda, strgnula je pregaču sa glave, uspravila se, vidim kako smjono usplamjelice i sakupiši sav svoj bijes, svoju mržnju, svoje očajanje i prezir sa rukama pritisnutim na grudi, duboko uzdahnutu pljunu fašisti u oči. Ona stade ukočeno, samo se njezine velike naušnice tresu. U sljedećem času nastaje lom. Fašista ju je uhvatio, civili hoće da pomognu, a žene se oboriše na njih, da oslobođe susjedu. Muževi vide svoje žene u opasnosti, opkoljene žbirkama, sad nema više suzdržavanja, sa urlanjem, koje ne liči na ljudske glasove, jurnuše naprijed. Općinski stražari tr-

goše puške. Vrišteći i urlučući pojure žene u selo. »Napolje, napolje! odvlače susjedu Giovannu! Pucaju na nas! Napolje!« Iz svih kuća izmiliše ljudi kao da ih je zemlja izbacila. Sa polja trkom pridolaze, sa vinograda jure dolje. Muškarci i žene i poluodrasla djeca sa toljagama, vilama, željeznim kocima i dijelovima drljača. Pred kućom je žamor. Puške praskaju. Jedan vrisak, kletve. Gomilica, reda je nestala kao da je nikada nije bilo. Negdje pred plota leži fašistički milicijoner. Masa ne može da se smiri. Neki ženski glas čiže: »Susjeda Giovanna! Odveli su susjedu Giovannu!« Oni koji je okružuju odgovaraju: »Ko to kaže? Gdje je? Mi ćemo ju dovesti!« Iznad svega jedan oštar mladežnički glas: »U općinu! Na kvesturu! Mi ćemu ju izbaviti!« — U času se stvori čovjek sa sjekirom na čelu povorka. Za njim pojuriše muškarci i žene sa podignutim toljagama i izvučenim noževima. Jedna žena vitla sa žaračem. Ništa im ne stoji na putu. Mjesna je policija slaba, a fašista ima malo. U općinskoj kući sve je mirno. Bez muke provališe vrata. Nikoga nema u kući. Činovnici su poblegli. Fašistički se funkcionali posakriše, ali masa hoće žrtvu. Predugo se suzdržava mržnja. Spisi lete iz ormara, tintarnice po spisima. Stolice i stolove bacaju o zid i kroz razbijene prozore. Sa slavodobitnim urlanjem leti na lomaču fašistička uniforma kvestura, koju je on ostavio i utekao u košulju. Uskoro zaplamsa čitava kuća u dimu i plamenu prema nebnu.

U najkraćem vremenu morao sam ostaviti mjesto. Znao sam što dolazi iza ovakove bune. Dolazak posade fašističke milicije, hapšenja, globu u novcu, koja ispija jednom seljaku kap krvi, osude na robiju, a moguće i streljanja. Ali ja sam vidio da medju tim seljacima živi ogorčenje protiv fašizmu, koje se neće nikad ugasnuti. Kad dodje pravo vrijeme, bit će svaki sicilijanski seljak na svome mjestu.

Posjetio sam sumporne rudnike u provinciji Caltanissetta. Radnici žive ovdje u potpunom ropstvu. Ovdje još i danas vlast feudalizam. Posjednici rudnika odlučuju o visini nadnica i radnom vremenu. Zakon o zaštiti radnika ne postoji. Po 12 sati dnevno rade mlađi ljudi, a njihove nadnlice su daleko ispod onih bijednih nadnica u ostaloj Italiji. Sumporni rudnici daju najviše za vojsku nesposobnih vojnika. Dvanaestasni rad u zagušljivom, sumpornom zasićenom zraku, bez ikakvih zaštitnih mjera, u vječnoj životnoj opasnosti uvjetuje upravo nevjerojatno visoki broj pomora, uvjetuje tjeslesno i duševno padanje. Kriza sumpora postala je pod fašističkim režimom akutna. Ovdje se opaža, kao gotovo u svima pokrajinama Italije zastražujuće nazadovanje cjelokupnog gospodarstva, uvoza i izvoza. Porast pokazuje samo kriminalitet i pomer. Teško onome ko vjeruje fašističkim statistikama. Mnogo je bolje onda čitati priče.

Dino Montanari.
»PRIMORSKA ČRTICA« BOGOMIRA MAGAJNE

Glasilo naše manjine u Koruškoj »Koroški Slovenec« donosi u svom posljednjem broju u feljtonu novelu Bogomira Magajne »Primorska črtica«, koja je izšla i u jednom od prošlih brojeva »Istree«.

na mostu in se zagledam v globoko zaledeno strugo Pescare in v rjavi vodi seva prvo jutro in kalni valovi neprestano odplavljaljo lesketajoče se srebro. Po hribih drhti pritajena pomlad in kinal bo ob reki vse zeleno, vrbe in visoke topole, črez zid se bodo sklonile živordeče vrtnice, povsod bo sončna omama, maj in žalost za nas. Potem pa bo vse umrlo do druge pomlad in ostalo bo samo sonce, prah, goli, opaljeni hribi in tam pozimi bomo šli spet ven in ko bomo nekje daleč sredi golih trt, pod toplim sončnim nebom, in si bomo sami sodniki in ne bomo gledali na pravila, kakor gledajo oni, bomo morda zapeli in se poveselli po naše, se razigrano lovili po cesti in se kepali z ostanki snega. In zvečer bomo srečavali delavce, ki se vračajo od velikega jeza, in nas bodo pojoče pozdravili, na nas bo v mraku, ki bo padal od modrih gorā, za trenutek osvetlilo in bomo občutili drobno radoš.

Žalostni sprehodi, misli so sklenile peroti in si ne upajo naprej. Ali nas bo kdaj obsijala sreča in nas povabila nazaj? Nazaj na Kras med naše kamenje, naše ograde in k našemu čistemu morju. Kako vse lepše je tam. Tam so trte in vrt, kjer je bila svoje čase ledina, in komaj so se trte vzepale na latnik in obrodile, da se je nagibal in so ljudje postajali in zatrjevali, da se je Bog sam ozri nanje — pojdi in prepusti jih človeku, ki jih bo zavrgel in se ti smerjal.

Žalostni sprehodi, a če se vrneš, bom v kletki, kakor v ječi bom čutil, kako teže in utesnjujejo zidove. Z bojaznijo hodimo po mestu, saj človek se srečanja ne mara, kakor da bi jih s svojim pojavorom bodel. Zdi se, da ne stopamo mi, ampak le naša toga teleša, duša pa se je skrila. Na nas lete začuden pogledi in sprašujejo, od kod ti ljudje in zakaj, kako da ne mislijo in žive kakor oni, in zakaj včasih nenadni obiski orložnikov pri njih. Zmerom smo jim tuji, ne razumejo, da so nas poslali samo za to, ker smo Slo-

NAŠA KULTURNA KRONIKA

TEATER »SOČE« V CELJU.

»Sočina« mladina je dala u nedjelju 26. t. m. u Narodnom domu K. Laufcjevo burko »Vražja misel« u režiji g. Cirila Veluščka. Zadnji slovensko tragediju »Kajn«, sedaj burko; vsekakor velikanska razlika za igralca-dilektanta. Burkasta snov je bila laža, vendar se vsi niso tako postavili kot u tragediji. Mi sami smo tragediju in bi prihodnjid želili zopet kaj globojega. »Vražja Misel« je čista burka starega modela z zamjenjavom, oseb, ki so jih krivi napol nedolžni in grdi grehi moškega spola: ljuborumje, ljubimkanje, pantofsko junčstvo.

Pavel Slana sumi svojo ženo ljubimkanja s plemenitim Viscem, ki pa v resnicu zalaže držino radi Slanove kćere iz prvega zakona, Eme. Vsi trije odpotujejo radi tega, in v prazni hiši zavladata Ernest. Slanov strčnik in »oče vražje misli«, sluga Vrana. Vražje bi bilo zamotati, a Vrana je s svojo praktično mislio vse odmotal, v same srečne pare. Le Šibica in fili se nista našla, kad bi bil zelo srečen zakon, ker ima Šibica tisočake in originalne zamisli. Fili pa je igralka, Vrana in Maček pa morasta itak ostati sama. »Vražja« je bila misel, oddati sobe v najem, radi česar so nastali razni zapletljaji in so se pokazali grešniki!

Mladina od »Soče« kaže velik talent zaoder. Skoraj se mi je le zdrolo škoda za burko, ki ni bogekaj. Jezik je bil dober, zato ne razumem čemu se ni imenovlje prevajatelj. Podčrtati je treba vsekakor Čebularja (Vrano), ki je v komičnem ambijentu doma in pristen igralec. Rožanca kot karikaturo nervoznega Šibice (zadnji je bil Kajn) in Fišija, ki je podal »scopatarja« Ljubina kot bi ga samo — »Ljubin« še mogel. Izkaže se Florjančič kot neizkušen mlad fant; Berginc je bil izboren zapuštan nadutež: za nevhaležno kratke vloge so bili vsi ostali fantje dobri: Hvaliv, Ota, Furlan in Vicel. Dekleta se niso tokrat tako postavila kot zadnji. Gdčni Otovi je treba globihi, težljih vlog (v »Kajn« je bila zelo dobra »starata mati«) Najboljša je bila naivka Stermecka; Končanova je bila resnična ludobaba; Pertotovi je parkrat manjkalo rafiniranosti subrete: Bradac Eva pa mora postati v govoru naravnejša. Edini star igralec je bil g. Velušček, ki je ustvaril v kratkom času iz diletantov dober oder in upajimo da nam bo k malu dal pravcat teater! Njegova igra je dala vizer in koralo vsem. Vsi zaslужijo le počitovanje i čestitanje k uspehom! Le eno biše zelel, namreč, nai se izbere prihodnjid naše delo, netrje, in se bolj naše, emigrantsko, primorsko, nacionalno, ker preveč smeħħa (bilo ga je res dovolj!) v zvezzi »Soče« le ni dobro!

A. Ma.

RADIVOJ REHAR NAJAVA LJUBAVNIJE »VI-PAVSKE POVESTI«

Poznati publicista i književnik Radijov Rehar, naš zemljak, koji živi u Mariboru napisao je zbirku »Vipavske povesti«, koja će doskora izći u izdanju mariborskog »Tiskovne založbe«. Sadržat će tri pripovijesti iz sadašnjeg i negdašnjeg života našeg svijeta u Vipavskoj dolini u Goričkoj.

SIRK NA IZLOŽBI U MARIBORU

U Mariboru je prošle nedjelje otvorena slikarska izložba, na kojoj pored ostalih učestvuje i naš zemljak akademski slikar Albert Sirk.

KRITIKA O MOTIKI

U aprilskom broju »Hrvatske Revije«, koja izlazi u Zagrebu, napisao je ugledni slikar i kritičar Ljubo Babic kritiku nedavne slikarske izložbe Antuna Motike. Babic piše o umjetničkom stvaranju našeg mladog slikara s priznanjem. »Hrvatska Revija« donosi veći broj reprodukcija Motikinih radova.

NOVO DJELO IVANA PREGELJA O SADAŠNJEM ZIVOTU U JULIJSKOJ KRAJINI

U ljubljanskom »Dom in Svetu« (1 do 2 broj 1933) napisao je Ivan Pregelj novelu »Osehla setev«. O tom djelu Ivana Pregelja »Slovenec« kaže, da je u njem Pregelj »razkril vso narodno žolčljivost, jeguljsko gladkost in neduhovnost italijanskega duhovništva na slovenskih tleh, ki se groznotno konča. Ivan Pregelj je ostal stilno pri svoji besedi, motivno pa se iz dosedanjega gledanja preteklosti goloboko zazri v bodočnost naše krv onstran meja«.

U istom broju Narte Velikonja dao je novelu »Obraze«.

KRITIKA O GABRŠEKOVIM »GORIŠKIM SLOVENCIMA«

O historijskom djelu Andreja Gabrščeka »Goriški Slovenci« izšao je vedčitav niz kritika u raznim listovima. Najprije su izšle kritike u »Jutru« i »Slovencu«. U »Ljubljanskem Zvonu« napisao je opširnu kritiku djela Ivo Grahora, koji je dao poseban prikaz i za naš list. U »Mariborskem Večerniku« od 24. o. mj. govori se takodjer o priznanju o ovom važnom djelu. U feljtonu piše o Gabrščekovoj knjizi ljubljanski »Pohod« od 25. o. mj. i ljubljanska »Slovenija« od 24. o. mj. Kritike su većinom vrlo pohvalne. Šteta samo, da su nekoji listovi pristupili djelu s partijskim mjerilom.

NOVA KOMPOZICIJA VASILJAJA MIRKA

U muzičkoj reviji »Zbori«, koja izlazi u Ljubljani, u redakciji našeg Zorke Prelovca, u posljednjem broju, izšla je medju ostalim i jedna nova kompozicija Vasilija Mirka »Ah, što ću...«

»ŽENSKI SVET« IN »DRUŽINSKI TEDNIK« — ZAPLENJENI

Trst, marca 1933. Znana ljubljanska mesečna revija »Ženski Svet«, ki je prečela izhajati v Trstu že leta 1924, in zlasti v Primorju zelo razširjena je bila z marčno Številko zaplenjena že na meji. Ze prej se večkrat pripetilo, da ta ali ona naročnica ni prejela poslane revije, kar se je pojavljalo čim daje pogoste in slednji so zaplenili vse. S tem so naše žene in dekleta v Primorju zelo prizadete, kajti, to ole edino slovensko čtivo poleg »Družinskega tednika«, ki je bil tudi zaplenjen. »Ženski Svet« je imel preko 2.000 naročnic iz Primorja in nam že Številka sama jasno kaže, kako je bil dobrodošel v naših domovih. S to fašistično propovedjo, so naše zavedne žene in dekleta oropane sicer majhne toda zadnje vezi z javnostjo.

(Agis)

L. LEGIŠA:

SLOVANI NA APENINU

(Konec.)

III.

Dodam še nekaj.

Zanimivo, toda odkrito, žalostno je, da so se slovanske naselbine v zadnjih letih nekako obnovile in nekod celo v istih krajin. V. Sulmoni, kjer je bilo v srednjem veku veće število Slovanov s svojimi naselji, je na priliko od 15 do 18 naših družin. In Sulmona je tudi sicer v tem pogledu znamenit kraj. Tam je domovina Latinca Ovidija, pesnika, ki ga je nemilost cesarjeva pregnala v mrzli Pontus, k črnemu morju, odkoder je tožil in vzdihoval po svojih. In skoraj po vseh pokrajnah Italije so raztreseni naši železničarji, učitelji in drugi uradniki. Ti ljudje pa niso prišli prostovoljno, ne iz potrebe, ne iz strahu pred Turki. Na Italijo gledajo čisto druge, nikakor se ne morejo živjeti v tuje okolščine in slušajo dan za dan usodo brezupnega pregnanstva.

Bil sem tam. Prijazni, dobri ljudje, živahninu u pisano se prelivače življenje južnih barv in glasov, sonce, ki se blesti na oljkah in na sirokih listih smokev sonce, ki počiva, na začrnelih hišah in sije v zagorellih obrazih in iz črnih oči in palj zemljo, ki je zanje najlepša in najboljša. Vabijo te in vendar ne moreš stopiti pred nje. Govoriš z njimi, pa nenađeno zastaneš da ne moreš več in občutiš čisto jasno, da odkrite besede ne moreš povedati, ker te ne bodo nikdar umeli.

Navadili smo se samevati, človeku je tako lepše. Stisne se doma in hrani svojo žalost brez nade. Grem ven, vprsto zemlje je več miru. Morda bi bilo še lepo, ko bi živili tu naši ljudje. Spomladi se oko pologoma privadi, oljke in njih lesketajoče se listje se zazdi ljubko, zapašene, sredi vinogradov samevajoče hiše lepe in prijazne, obstanem

NAŠA PROPAGANDA

SOKOLSKO DRUŠTVO SOLIN
pokazalo je da ima srca i osjećaja za svoju
zarobljenu braću.

Dne 12. o. mj. u nedjelju je sokolsko društvo u Solinu u Dalmaciji priredilo istarski dan sa priredbama preko čitavog dana. Prije podne u 9.30 napuniла se velika dvorana sokolskog doma sa članovima, naraštajem te velikim brojem školske diece, koja je došla korporativno sa učiteljstvom. Ovo zanimanje učiteljstva treba pohvaliti te naglasiti, da se može postići uspjeha jedino složnim i ukupnim radom.

Na pozornici nastupili su miljenjući se školska dieca i članovi muškog i ženskog sokolskog podmlatka sa deklamacijama, te sa dijalogom: »Jugoslavija:

Nakon tog dijaloga brat prosvjetar održao je predavanje o Istri tumačeći njezin prirodnji položaj i etnografski karakter, nadalje njezinu klimu, koja potisće na podneblje otočja hrvatskog i dalmatinskog primorja dotakao se njezine povijesti naglašujući, da je Istra oduvijek stradala, a da ju je najgori udarac bacio u tminu, kada je postoala u svima nuda, da je sunce slobode najbliže. Prosvjetar je nadalje u kratkim crtanja spomenuo narodni preporod u Istri i sokolski život u zarobljenim krajevima prije rata i sada. Svršetak predavanja dočekan je sa burnim poklicima narodu. Sokolstvu, zarobljenoj braći i poklicima negodovanja protiv vječne nepravde koja nam se nanosi.

Poslije predavanja nastupilo je troje mladih graničara sa trijalogom: ...u boj! za mnom osvetniče!... Taj je prizor, osobito pod kraj, kada se pojave na pozornici druga dieca i otpjevaju ukupno pjesmu Istri, oduševivo slušaoce, koji su ulieskanjem pokazali, kako su razdragani nastupom malih.

Poslije podne, oko 6 sati zakazana je bila akademija sa nastupom svih vježbačkih kategorija. Sokolska glazba osvirala je kao uvod sokolsku koračnicu, a odmah zatim ukorakala su u dvoranu ženska dieca, te izvela uz opće priznanje vježbe sa obručima. Iza njih nastupio je odred muške diece sa prostim vježbama. I taj je odred svoju zadaću ispunio dosta dobro.

Odmah nakon diece nastupio je odred članova sa prostim vježbama. Vježbe su skladno odvježbane i veoma su udivile gledaoca, koji nisu stedili sa svojom pohvalom. Iza članova nastupile su naraštajke sa vježbama sa čunjevima. Odred narodica, koji je nastupio iza njih bio je najmanji, ali po izvedbi najbolji. Na kraju nastupila su četvorica prednjaka sa vježbama na preči. Gledaoci su se divili harmonično razvijenim tijelima i lijepo izradjenim vježbama.

Nakon pauze od 10 minuta, koju je ispunila glazba sa veselom svirkom, pogaseno je električno svjetlo u dvorani, a na pozornici se digao zastor. Mala, skromna istarska sobica — u uloj kod stola zamišljen Istranin, malo dalje od njega njezina žena, pletući čarape. Razgovaraju o teškim vremenima. Odlučuju, da ostaju u svih terora u Istri, da brane grobove svojih otaca, da ih ne skvrnu tudi jinci. Ulete u sobu njihova dieca mali Tonić i Zorkica. Pričaju, kako je bilo u školi, kako im je učitelj tumačio, da je to zemlja ne njihova, već zemlja — »pitomi Latina. Zapjevaju pjesmu, čuju se koraci: ...ulaze Srb, Hrvat, Slovenac. I istarska se majka potuži na njihovu neslogu. A oni pod jakim dojam baš zapaljene susjedove kuće obećaju i zaklinju se, grleći trobojku, koju je donio u njedriva Srbin da neće nikada zaboraviti na Istru. »Krv naše krvi, živi dio našeg tijela.«

Svršetak je primljen dubokom ganutušu, osobito, kada se iza kulisa začuo pjevački zbor: »Iz bratskog zagrljaja!« Klicanje našoj dragoj istarskoj braći dugo je trajalo.

Prilikom izlaza sabiralo se za siromašnu diecu istarskih izbjeglica iako je sabrana sveta maleina, ipak je znak, da naši ljudi i praktično hoću da pomognu, a to je glavno. Zeljeti bi bilo da sva sokolska društva prirede slične proslave te da se u narod unese onaj duh pravde, koji je temeljem svakog sokolskog rada. Jer narod, koji pušta, da mu se reže komad za komadom, bez da brani svoje, taj nije vrijedan da živi. Sokolsko društvo Solin misli u kratko prirediti još jednu istarsku pretstavu, a tom prilikom ponovno dokazati, kako je nama na srcu Istra i svi oni naši krajevi tamo preko. — Prosvjetar.

PREDAVANJA UDRUŽENJA »ISTRA — TRST — GORICA« U BEOGRADU.

Već na posljednjem širem sastanku u februaru, saopćeno je članovima i ostalim prisutnim priateljima, da će se takvi sastanci Udrženja održavati bar jednom mjesечно. Za ove sastanke vlast medju članstvom najveći interes, jer je to jedini način, da se opširno rasprave sva pitanja, koja su od interesa za cijelokupnu emigraciju, a naročito za našu beogradsku organizaciju.

Na prošlom sastanku održao je predsjednik Saveza Dr. Čok prvi dio svoga uspijelog predavanja »O spolinoj politici Italije u posljednjih 60 godina«. Kao dobar poznavaoce ove teme, izneo je najvažnije momente talijanske spoljne politike, osvrćući se naročito na njezinu jadransko-sredozemnu politiku, koja nas, kao neposredno tangirane, još najviše interesuje. Na opću želju, a posebno na traženje, onih koji su uzeli učešća u na-

staloj debati, obećao je gosp. Dr. Čok, da će doskora održati i drugi dio svoga predavanja, kojom će prilikom naročito obuditit kurs talijanske spoljne politike poslije svjetskog rata.

Propagandistički sastanak na Čukarici. Odbor Udrženja rješio je već ranije, da se jedan takav širi sastanak održi na Čukarici, beogradskom predgradju, gdje žive znatan broj naših emigranata i gdje se domaće stanovništvo, živo interesuje za naša pitanja. Sporazumno sa mjesnom Sokolskom organizacijom, u čijim se je lokalima održao sastanak Udrženja »I. T. G.« u Beogradu imalo je svoj veliki propagandistički sastanak na Čukarici u nedjelju 26. marta.

AKCIJA UDRUŽENJA JUGOSLAVENA IZ ISTRE, TRSTA, GORICE I ZADRA U ZEMUNU.

Zemun, 22. marta 1933.

Udrženje Jugoslavena iz Istre, Trsta, Gorice i Zadra u Zemunu priredilo je u subotu 18. ov. mj. u velikoj sali bivšeg Grand Hotela svoje najavljeni predavanje o Istri sa koncertnim dijelom i igrankom pred dupkom punom dvoranom, što je iznenadilo i najvećeg optimistu.

U 21 čas diže se zastor, a na pozornici se poljavljuju pjevači Jugoslavenskog Akademskog pjevačkog društva sa svojim simpatičnim dirigentom g. Maslićem, studentom filozofije, koji je svojom energijom, trudom i sposobnosti sve otpjevane pjesme dotjerao upravo do zadivljenja. Himna Istri »Predobri Bože» izvedena je vrlo dobro i efektno tako da je raspala publiku, koja je počela manifestirati Istri, Trstu, Gorici i Zadru.

U ovakovom raspoloženju uzimaju riječ g. dr. I. N. Čok, naš vodja, koji je već kod nastupa vrlo burno pozdravljen poklicima Istri, Istranima i njemu samome.

Predavanje je u glavnom razdijelio u tri dijela. Počeo je sa dolaskom Slavena u Istru i postepeno se dotakao svih glavnih momenata i narodnih boraca sve do najnovijeg doba. Tu detaljnije govor o predratnim borbama ističući ekonomski, politički i kulturne prilike.

Prelazi na drugi dio svog govoru, prikazuje dolazak Italije u Julijsku Krajinu i sve ono, što je naš narod u posljednje vrijeme pretrpio.

Gовор zatim o našoj emigraciji. Spominje Savez Jugoslavenskih emigrantskih udruženja u Beogradu i sva ona društva, koja ga sačinjavaju. Ocrтava nihov cilj ističući, da idu za tim, da se medusobno potpomažu i da obavještavaju i širu javnost o prilikama u onim našim lijepim krajevima u kojima vlada teror crnih košulja.

Pri završetku lijepo dokazuje kako etnografski naša granica ide Sočom i kako se oni krajevi tamo nesmiju napustiti.

Govornik je mnogo puta prekidan mnogim poklicima oduševljenja za Istru, Trst, Goricu i Zadar, a osobito pri završetku svog govoru.

Nastavlja se drugim nastupom Jugoslavenskog Akad. pjevačkog društva, koje je majstorski otpjevalo i staršku melodiju »Popuhnuj je«, »Zaspal Pavex«, »Nagnulo no se« i »Sinoć IVE« od Brajše. Oduševljenju nema kraja, a svim prisutnim Istranima na očima odsjeva neka bolna rada...

Za kraće pauze nastupa Mužičko Društvo odnosno g. Scherer na violinčelu, a g. Fischer na klaviru. I ovom je tačkom publike iznenadjena, a napose krasnim sviranjem g. Scherera, koji je još jednput dokazao odnosno potvrdio svoj redome, kao izvrstan čelista.

»Mojoj Istri« od R. Katalinića Jeretova učenik B. Cerovac je deklamovao upravo bravurozno, pa je i on bio aklamiran.

»Serenadu« od Drdle za violin solo koju je odsvirao g. Albanese uz pratnju gosp. Burnaza na klaviru, publike je popratila burnim aplauzom, koji je prestat u tek nastupom učenice Lorencin, koja je deklamirala »Mladini Istre« od Bartulovića. I ova je deklamacija primljena srdično.

Oktet, kao zadnja tačka programa zaslužuje naročitu pothvalu, jer je »Nikar, nikar« od Satnera otpjevano savršeno dobro.

Ugodna nam je dužnost, da g. Maslić još jednput najsrdičnije zahvalimo na tolikoj pažnji, koju nam je posvetio i na trudu, koji je ulazio, da nas svakom tačkom iznenadi. Jugoslav. Akad. pjevačkom društvu kao i Mužičkom Društvu takodjer najtoplje zahvaljujemo na blagonaklonom sudslovjanju i na žrtvi, koji su doprinijeli odazivom našoj molbi.

Jazz »Micky Mouse« uopće neznamo, kako da mu se zahvalimo, jer je njegova žrtva bila i prevelika. Svirao je kao obično vrlo dobro i veselo zabavljao prisutne, koji su svaki ples iskoristili. Plesalo se je do 4 sata u jutro u najboljem raspoloženju, koje je bio dostojno.

PREDAVANJE U ISTARSKOM AKADEMSKOM KLUBU.

U četvrtak 30. o. mj. održat će u klupskim prostorijama Boškovićeva ul. 40 Dragovan Šepić predavanje »Antifašizam i manjine«. Pozivaju se članovi kluba da dodju na ovo predavanje.

Vi sigurno niste medju onima, koji neplaćanjem pretplate upravljavaju naš list?

V EDINOSTI JE NAŠA REŠITEV!

Od veleč. gospodina Jakoba Soklića, odličnog našeg nacionallnog radnika i borca u Istri i pisca knjige o patnjama našeg naroda pod Italijom »Istra klič«, — primili smo ovaj članak, koji rado donosimo:

Dovolite mi, da se oglasim še jaz in povem svoje misli gledje naše emigracije. Dobro je, da večkrat premislimo položaj in si pokličemo v spomin naologe in dolžnosti. Svoje misli bi strnil v te točke:

1. Z vsem srcem moramo biti za veliko Jugoslavijo in njenega kralja. Ni nam po volji okrnjena Jugoslavija, ki ji manjka srce — Trst in da je Goriska in Istra pod tujcem. Korotana pogrešamo! Vsi Slovenci, vsi Hrvati in Srb morajo priti pod jugoslavenskoga orla. Naš ideal, od katerega nikdar ne odstupimo, je velika Jugoslavija, od morja enega do drugega! Mi, ki smo bili za Jugoslavijo in narod policijsko nadzorovani, preganjani in opljuvani ter slednjič vrženi čez mejo, mi, pravim, vemo, kaj je domovina! Zato moramo biti naša udruženja ognjišča ljubezni do domovine. Pa ne tiste papirnate, ki se kaže v besedi in lepih člankih, ampak tiste prave, dejavne. To ljubezen moramo širiti med našimi bratmi!

2. Gledje notranje politike, naj nam bo vodilo sklep našega vrhovnega predstavnika, ki se je opetovan izreklo naj se ne ogrevamo za stranke, ne za sedanje in ne za bivše! Pač pa moramo biti vsi za poštenje, za nesobicno delo za narod, brez vsake misli na lastni dobitek. Obenem moramo ostati obsojati vse denuncijante, ki pod

zakritim imenom delajo mnogokratno proti nam. Mi smo že poskusili sadove podle denuncijacije, zato moramo take metode odklanjati!

3. Ce se je res med našimi izseljenci propagiral izstop iz Cerkve, mora to prenehati!

4. Emigrantom, ki se nahajajo v posljednjem, moramo pomagati! To je naša dolžnost! Imamo pa v Jugoslaviji primorske rojake, ki so dobro situirani, pa se nič ne zmenijo za potrebe svojih rojakov! — Velika je naša dolžnost do mladine, ki prihaja iz naših krajev! Več ljubezni in razumevanja do teh ubogih fantov, ki ne najdejo v Jugoslaviji tistega, kar so po pravici pričakovati! Na nas bo visela krvida, čebo se kdaj kdo izmed naših emigrantov zašel. Podpirajmo mladino, tudi z besedo in z nasveti!

5. Po vsej Jugoslaviji smo raztreseni. Zato nam je neophodno potrebno enotno glasilo. Vsak emigrant mora naročiti, plačati in čitati »Istro!« — Poleg lista so nam pa potrebeni tudi skupni sestanki in vsaj enkrat na leto moramo priti skupaj, da se spoznavamo in pogovorimo!

Vsak emigrant naj se zaveda, da je njegova domovina pod tujim gospodarjem in naj vse svoje moći posveti tej zaslužnjeni domovini! Ce se ne bomo vrnili, se bodo naši otroci! Bodimo prepričani o tem!

Slednjič pa bodimo složni in edini, kot ena sama družina, ki koprni po svojem domu! V edinstvu je naša rešitev!

Sv Vid pri Ptiju, dne 14 marca 1933.

Župnik Jakob Soklič

GLASOVI ŠTAMPE

SOKOLSTVO I FAŠIZAM

Potstarješina čehoslovačkog sokolskog Saveza dr. Slavík o fašizmu, nacionalizmu i Sokolstvu

U čehoslovačkom »Vestniku Sokolstva« napisao je III potstarješina ČOS dr. Slavík jedan veoma zanimljiv članak o odnosu Sokolstva prema fašizmu i nacionalizmu. Donosimo glavne misli tog članka.

Fašizam, koji je nikao u Italiji kao i čitav njegov razvitak u absolutnoj je opreci s načelima demokracije, jednakosti i slobode ili sokolski rečeno, u potpunosti je opreci s načelima osnovama Sokolstva, a naročito s načelima demokratizma, napretka i socijalne pravde. Diktatura jednog dijela naroda, vodena neograničenom, suverenom voljom i silom jednog pojedinca, u četvrti opreci s idealom čehoslovačke demokracije, na kojoj je sagradjena čehoslovačka država, i koja je to istakla i u svom državnom ustavu. A što je čehoslovački fašizam? Najbolje su ovo dokazali sami fašisti s neuspjelim nedavnim brnskim pučem. Ko prati njihov rad u narodu, vidi, kako moralnu pokvarenost oni šire. Napadaji na kasarne sigurno nisu ni

kakvi nacionalni čini, niti sam nacionalizam. Nacionalizam mora da bude tvoren, mora da oplemenjuje narod, da ga vaspita, podiže duhovno i tjelesno, a nikako da širi prevarničke ideje, a još manje da potiče da se navaljne na kasarne, ubija stražu naše slobode, naše vojnike.

Zato je sasvim opravданo stanovište koje prema fašizmu zauzima Sokolstvo, a po odluci Vibora ČOS, da se mora otstraniti iz sokolskih redova sve one, koji svjedoči o potpomožu fašistički pokret u čehoslovačkom narodu, i to bez kompromisa.

Na kraju svog članka kaže potstarješina dr. Slavík: Potpuno sam uvjeren, da će svi odgovorni činitelji u Sokolstvu mirno i promišljeno svjesni svoje odgovornosti pred sokolskim bratstvom i narodom, očuvati sokolski štit potpuno čist. Sokolstvo biće i u buduću ono, što mora da bude te što je i dosada bilo: najbolji čuvar i branič narodnih idea, pobornik demokracije i napretka, štit i odbrana slobodnog naroda i slobodne države.

BUGARSKA, JUGOSLAVIJA ITALIJA

List »Pladne«, koji izlazi u Sofiji, od 18 marta, donosi uvodni članak Koste Todorova koji glasi:

SKUPŠTINE

GLAVNA SKUPŠTINA »ISTRÀ« U OSIJEKU

Prosvetno i potporno društvo »Istra« u Osijeku održalo je svoju prvu godišnju skupštinu 28. marta 1933. u 9 sati do podne u Sokolskom domu. Prisutnih od članova je bilo oko 60. Prezgodnik g. Zadnik otvorio je skupštinu pozdravim govorom, i predložio je da se pošalje brzojav na Njeg. Vel. Kralja Aleksandru I i prezgodniku vlade, što su svi prisutni jednoglasno prihvatili. Nakon toga je dao izvještaj tajnik i blagajnik odnosno njihovi zamjenici te nadzorni odbor, što je jednoglasno prihvaceno. Data je razriješnica staroj upravi i berala se nova uprava:

Prezgodnik: Zadnik Antun, potpredsjednik: dr. Ehrman Dinko, tajnik I: prof. Čič Slavomir, tajnik II: Gantar Herman, blagajnik: Rutar, odbornici: prof. Grančarić, Maretić, Gruden i Čekić. Zamjenici: Moferdin, Rutar, Milišić i Leskovač te Šergo. Nadzorni odbor: Bončina, Petaros Janko i Zafred. Časni sud: dr. Jelčić. Ukmār i Mogorović.

Ujedno je društvo »Istra« na današnjoj glavnoj skupštini pristupilo kao član Jugoslavenskoj Matice u Osijeku.

Od Jugoslavenske Matice je prisustvovao prezgodnik g. Širovatka i održao lijepe govor o našim emigrantima.

Nakon nekih formalnosti skupština je bila dovršena.

GLAVNA SKUPŠTINA ISTARSKOG AKADEMSKOG KLUBA.

Istarski akademski klub održat će svoju glavnu skupštinu za ljetni semestar u subotu 1. aprila s ovim dnevnim redom: 1. Pozdrav prezgodnika; 2. Čitanje zapisnika zadnje gl. skupštine; 3. Izvještaji tajnika, blagajnika, arhivara i nadzornog odbora; 5. Apsolutorij; 6. Biranje novog odbora; 7. Eventualije.

Skupština će se održati u klupskim prostorijama Boškovićeva 40 u 8 sati naveče. — Prezgodnik: Srećko Dobrilović v. r.

IZVANREDNA GLAVNA SKUPŠTINA »ISTRÀ« U ZAGREBU

u povodu ostavke prezgodnika održat će se dne 23. aprila s ovim dnevnim redom: 1. Biranje novog odbora; 2. Eventualije.

UDRUŽENJE »ISTRÀ—TRST—GORICA« U BEOGRADU.

Diskusija o anketi.

Vodstvo Omladinskog Odsjeka upozoruje članove i prijatelje Odsjeka, da što tačnije dolaze na redovite društvene sastanke, koji se drže svake srijede u 20 časova u prostorijama beogradske Narodne Odbrane (Dosićeva ul. 8), jer će se sada kroz nekoliko sastanaka voditi diskusija o pojedinim tačkama anketе, što ju je emigrantski Savez otvorio preko lista »Istra«. Odbor je riješio da u određenom roku pretrese neke važnije probleme naše emigracije i da rezultate dostavi Savezu.

Pošto su takve diskusije izrazito intelektualne prirode, to se pozivaju u prvom redu emigranti intelektualci da prisustvuju ovim debatama.

Svim tim diskusijama mogu prisustvovati i oni emigranti i prijatelji društva, koji nisu naši članovi. —

Statistika emigranata.

Udruženje »I. T. G.« u Beogradu, preuzeo je zadatku da izvrši statistiku emigranta na teritoriji Grada Beograda, u koliko to ne zadiže u nadležnost nekog drugog emigrantskog društva. Statistika mora obuhvatiti sve emigrante bez obzira na to, da li su negdje organizovani ili nisu, samo da su iz onih krajeva, koji su poslije rata pripali Italiji, a da žive na teritoriji Grada Beograda. Mole se svi emigranti, da u svakom pogledu izidju ususret društvenim funkcionerima kojima je povjeren taj zadatak. —

Pitanje članarine.

Odbor Udrženja rješio je, da uredi pitanje plaćanja članarine, pa je u tom cilju postavio za svoga inkasatora gosp. Ivana Cirudena Molimo sve članove da redovno plaćaju članarinu od 5 dinara mesečno a oni koji nisu u mogućnosti da plate, neka podnesu prijavu, da ih se oslobodi plaćanja. U protivnom slučaju Odbor ne će uzeti u obzir nikakvu molbu, podnijetu od strane nemarnih članova, ni u pogledu pomoći, kao ni u pogledu izdavanja uverenja, intervencijskih i t. d. — Odbor Udrženja »Istra—Trst—Gorica« u Beogradu.

SMRT

U petak dne 17. o. mj. preminuo je u zagrebačkoj klinici Josip Damjanić, star 23 godine rodom iz Žminja u Istri. Sprovod se vršio 19. o. mj. popodne uz učestovanje mnogobrojnih pokojnikovih prijatelja i drugova emigranata. Pokojnik bio je vrijedan emigrantski omladinac, član omladinske sekcije društva »Istra« i iskreni patriota. Sudbinu emigranta teško je snosio do smrti, koja mu je bila tim teža u tujini, daleko od rodne grude, koju je toliko volio. Neka mu je laka zemlja!

Ig. Breznikar
Trgovina kave i caja. — Vlastita elektropriziona i elektromlin za mljevenje.
ZAGREB, ILLICA BROJ 65
Telefon 7657

CERKEV IN NARODNE MANJSINE

»Kärtner Tagblatt« je v številki z dne 25. februarja objavil pod naslovom »Veliko delo katoličke cerkve za nemšto v Jugoslaviji« članek, v katerem podaja stališče nemških katoličanov glede manjšinskega vprašanja. Članek je izšel povodom obiska osnabrückega škofa Berninga pri Nemcih v Jugoslaviji in Rumuniji. Priobčujemo ga v izvlečku.

Katolička cerkev je bila v skrbah za usodo narodnih manjin, ker se dobro zaveda, da se narod, ki se odturni svojemu jeziku, odturni tudi cerkvi. Zato so se nemški katoličani lotili sistematičnega dela, da bi ustavili raznarodovanje nemških manjin v novih narodnih državah. Nemška narodna misel je našla v katoličkih krogih navdušene oznanjevalce. Zadostuje, da v tem pogledu omenjamemo jezumca Fr. Muckermanna in dunajskoga vseučiliščnega profesorja H. Eibla. Nemci, kakor n. pr. vseučiliščni prof. G. Schreiber in T. Grentrup so se lotili tudi znanstvenega proučevanja tega vprašanja. Toda nemški katoličani su delali tudi praktično in katolički shodi v Nürnbergu in Essenu so pokazali, da je nemška katolička mladina zrastla v nemškem narodnem duhu.

Prvi uspeh tega stremiljenja se je kmalu pokazal, ko je sv. oče naložil dvema nemškima škofoma skrb za dušno pastirstvo Nemcev v inozemstvu. V sporazumu z domaćimi škofi naj bi ta dva škofa imela varstvo nad nemškimi manjšinami v svetu. Kolinski nadškof dr. Schulte je prevzel to skrb za Nemce

v zapadnih evropskih deželah, medtem ko so bile osnabrückemu škofu dr. Viljemu Berningu izročene v oskrbo nemške manjšine na vzhodu in jugovzhodu Evrope. Prav razveseljivo je, da je te dni škof Berning obiskal nemške manjšine v Jugoslaviji in Rumuniji.

V Jugoslaviji gre za okoli pol milijona nemških katoličanov, ki živijo v škofijah Maribor, Ljubljana, Zagreb, Djakovo in Belgrad. Storjeni bodo vsi koraki za nemške katoličane, seveda v sporazumu z domaćimi škofi in prav v ta namen je škof dr. Berning obiskal te dni Ljubljano, Maribor, Zagreb, Djakov in Belgrad, odkoder je odpotoval v Temesvar v Rumuniju.

Silen utis je napravilo na vernike, ko je škof Berning v belgrajski katolički cerkvi lahko oznani, da je bil spoznamo glede obnove nemškega dušnega pastirstva v Jugoslaviji v bistvenih točkah dosezen: Lahko računamo v najkrajšem času z obnovo nemškega dušnega pastirstva v vseh pokrajinah, kjer prebivajo Nemci. Jasno je, da je treba pri tem računati s posebnimi krajavnimi razmerami. Nemški verouk šoli nemške molitve, pridige in cerkvene pesmi morajo povsod priti do veljave. Glavna zadeva pa je in ostane vprašanje izobrazbe nemškega duhovniškega naraščaja. Zato bo poskrbljeno za ustanovitev posebne nemške bogoslovnice. Škof Berning je poudaril, kako stava in narodnost navezani druga na drugo, in je pozval vernike, naj ostanejo zvesti veri in jeziku svojih očetov v vseh časih.

NAŠI U AMERICI

U spomen odličnoj patriotkinji Atiliji Rumac

Hoboken N. J. USA., marta 1933. Tužno je odzvanjala vijest u našim srčima, kad se ono dne 19. novembra 1932 doznašo, da je supruga našeg istarskog otadžbenika, oduševljenog sokolaša i barjakarta »Jug. Sokola« u New-York-u, dobra gdje Atilija Rumac zaklopila svoje blage oči... Žena još mlada (u 43. godini života), puna snage i odvažnosti, kojoj je budućnost obećavala mnogo sreće i zadovoljstva u krugu njenog supruga i dvoje nejake djece — Glorie i Verice... Žena plemenita srca, lijepih vrlina, vjerna, požrtvovna supruga, uzorna majka, dobra domaćica, vrla Slavenka... Njezino je dobro srce prestalo da kuca u jednoj brooklynškoj bolnici, kamo bijaše odvedena i podvrgnuta operaciji, koja je imala žalostan rezultat.

Koliko su ju ljudi cijenili i obožavali najbolje se moglo vidjeti onih dana, kad je njen mrtvo tijelo bilo izloženo na odru, kao i za sprovođa, koji je bio izvanredan. Soba, gdje je pokojnica ležala bila je natprana cvijećem, darovanim od različnih društava, prijatelja i znanaca. Tako se na njenom uzglavlju ispoljio vjenac našega Sokola sa trobojnom vrpcom. Na večer u oči dana sprovođa zadnju loj je počast iskazalo plesom. Slovensko pjevačko društvo »Slovan«, kod kojeg je pokojnica bila članica. Optjevana je dirljiva žalobnica »Vigred se povrse« i »Planinska Roža«. Iza toga se oprostio sa pokojnicom njihov zborovodja g. Šmuc, koji je potresnim glasom izradio vrline pokojnice, njezinu domoljublje i sve ono dobro, koje je ona kao članica za društvo učinila.

U sprovođu je učestvovala počasna straža naših »Jugoslavenskih Sokolova« u odoru. Pred ljesom stupao je barjakart sa zastavom »Jug. Sokola«. Taj je barjak pokojnica brižno u svojem domu čuvala i ponosila se njime. Zato su je punim pravom nazivali većim dijelom svi članovi »Majka Jug. Sokola«. Iz crkve, gdje se vršila služba Božja za pokojnju dušu, krenula je povorka put »St. John Cemetery« u Brooklyn-u, da preda zadnje ostatke neprežaljene pokojnice zemlji... U sprovođu bio je zastupan ogrank newyorskog »Jadranske Straže«, dob. i zab. društvo »Jurina i Franina« iz Hobokena i pojedini članovi »Jug. kluba« u New-Yorku, kao i poslovni tajnik Slavonic-American.

can Progress Club of America, naš vrijeđeni nacionalni radnik, V. S. Vlahovich, ne spominjući našeg vrlog Ivana Mladina i mnogo drugih privatnika iz newyorske i new jerseyške okolice... Sva sila automobila... Teško su odzvanjale prve grude zemlje, što su padale po ljesu. Toga je jače ušla u sva srca... Bol mi razdirala srce promatrajući od boli shrvanog supruga i njegove kćerkice...

Blagopokojna je Atilija Rumac-Rihovska bila rođena u Čehoslovačkoj. U Americi, gde se nalazila dugi niz godina, upoznala se sa našim vrijednim Istranom iz naše Opatije, Ernestom Rumcem i sklopila sretan brak s njime.

Iskreno saučešće učiviljenom suprugu i miloj dječici, a Tebi, naša draga, nezabavna Atilija Rumac neka je trajna uspomena kod svih nas iseljenih američkih Slavena, — osobito kod zemljaka i sruješčana Tvojeg supruga, kojima si Ti bila dušom odana. — Mary Vidošić.

POGLEJMO IMENA.

Trst, marca 1933. — Pred nedavnim časom so fašistične mladinske organizacije priredile smučarske tekme na asijaški visoki planoti. Teh tekem so se udeležila skoro vsa moštva severne Italije, kjer je razvita smuka. V slalomu je odneslo zmago moštvo mladinske organizacije iz Bocna. »Illustrazione italiana« prinaša ob telj prikliči tudi sliko tega moštva in imena: Amerzel, Mitterhofer, Del Piar, Fercher, Azzolini ter tako končuje poročilo: »Italiani sicuri, anche se il nome suona straniero.« Gotovo vsi morajo biti Italijani, šeprav njihovo ime in nebo kriči, da niso! Čudno le, da niso še spremenili jih imena. Tolateli se pa znajo! (Agis)

FAŠJO JE ZASPAL

S Krasa, marca 1933. Kljub temu, da gospodari pri nas prosluli centurion Graziani, ni vse tako lepo, kot kriči v svet. Razen par vasi v njegovem »pašaluku«, kjer so ljudje na vse načine prisiljeni stopati v fašjo in včasih paradiрат zani, nima drugače njegovo delo bogje kakšnega uspeha. Tako je v Vremski dolini, odkar ni več rudnika, fašistična organizacija, ki je imela središče v Divači zaspala. Ljudi pa se, v teh težkih časih, s takimi nepotrebнимi zadevami, skoraj ne upajo motiti in nadleževati. (Agis)

JAVNO MNENJE V ITALIJI

V prejšnjih številkah smo navedli par tipičnih odredb fašističnega vrhovnega urada ki nadzira in dobesedno ukazuje kaj mora pisati italijansko časopisje. Danes nadaljujemo:

1. Časopis mora oduševljeno poročati o taborenju avangvardistov ter se laskavo izražati o vzorni organizaciji črnih sračic. (V bližini Rima priredijo vsako leto avangvardisti taborenje na prostem — v šotorih).

2. Strogo je prepovedano poročati o nemirih v Apuliji in Bazilikati, ker so ti incidenti zelo malenkostni.

3. Listi naj zavamejo prijazno stališče napram Nemčiji glede enakopravnosti oborožitve. Bolje je, da se časopisje vzdrži dolgih komentarjev in naj raje priobčuje najugodnejše tujih listov. Zaradi tega se opozarja na odredbo izdano preteklega marca glede odnošajev med Italijo in Nemčijo, ki odreja, da mora časopisje zavzeti ugodno stališče glede zahitev nemške vlade (namreč glede oborožitve in vprašanja kolonij).

4. Časopis se pozivlja, da se vendar enkrat odvadi priobčevati pisma iz Pariza.

Ker se »duče« zelo boji, da bi ga kdo »pilmil«, so se izdale mnogoštevilne odredbe glede ceremonij, govorov, obiskov Mussolinijevih in drugih javnih in privatnih udejstvovanj.

1. Listom je absolutno prepovedano objavljati vesti o ceremonijah (pred in potem) na katerih prisotuje predsednik vlade. Uredniki listov so za izvrševanje teh odredb osebno odgovorni.

2. Naj se povoljno komentira prerojenje vojaške duha v Nemčiji. Toda paziti naj se, da komentari nimajo preveč nevprijetnih in alarmantnih naslovov.

3. Listi naj priobčujejo na vidnem mestu laskavo tolmačenje nemših časopisov o »dučejevi« naklonjenosti Nemčiji.

Mussolinijeva batost!

1. Čimbolj naj se predoči in pod vsemi pogojen navede na prvi strani velik odmev, ki je vzbudil »dučejev« članak o pravici Nemčije do pravne enakopravnosti. Na to naj se polaga velika važnost in naj se priobčuje tudi komentarje nemških listov.

1. Pokrajinsko časopisje se poziva, da o presehi posebnega sodišča objavlja sami vesti uradne agencije »Stefani«.

2. Niti pod najmanjimi naslovni se ne sme poročati nameravanih potovanj »dučejevi«.

Jasno je iz tega razvidno, da se medtem, ko so strogo tajni najrahlejši dihi o potovanjih v nekaterih Mussolinijevih govorih, ukazuje najglasnejši v široko objavljanje »dučejevega« članka o oborožitvi Nemčije. Ti ukazi se ponavljajo v prvih številkah sledče pripomočilne okrožnosti.

1. Nadaljuje naj se z dostojnim opisovanjem velikega uspeha »dučejevega« članka. Objavlja naj se ob tem najpovoljnije komentarje inozemskih listov.

2. Obžaluje se, da so nekateri časopisi kljub obstoječem predpisom objavili besede, ki jih je »duče« ob prikliki sprejemov izrazil naprav te ali oni osebnosti, kar je bodoče strogo